

Yrkande
2025-06-04

Ärende: SLK-2024-00873

Yrkande angående – Utvärdering av Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021–2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Under rubriken "Social delaktighet och inkludering" ska ett textstycke tillföras om de pensionärer som tvingas leva i fattigdom i Göteborg, med förslag och åtgärder på hur de allra fattigaste pensionärerna under ordnade former kan få hjälp med att hämta ut näringsrik mat kostnadsfritt.

Yrkandet

Trots att Sverige 2025 är ett av världens rikaste länder tvingas tiotusentals pensionärer leva i ekonomisk utsatthet. Enligt SCB definieras cirka 7 procent av landets pensionärer i dag som relativt fattiga, vilket innebär att de har en disponibel inkomst under 60 procent av medianen - mindre än 14 000 kronor i månaden. I Göteborg handlar det om flera tusen äldre, varav många har arbetat ett helt liv men ändå inte klarar basala utgifter.

För vissa förvärras situationen ytterligare genom skulder, utmätning via Kronofogden eller att man saknar bostadskontrakt och därmed går miste om bostadstillägg. Många äldre bor dessutom i lägenheter med låga hyror - vilket paradoxalt nog minskar deras chans till ekonomiskt stöd, trots att den disponibla inkomsten är för låg för att klara mat och medicin.

Organisationer som Göteborgs Stadsmission har sedan flera år varnat för att äldre i staden drabbas hårt av ökade boendekostnader, skuldbördor och psykisk ohälsa. I deras verksamhet i S:t Johanneskyrkan på Masthugget erbjuds fattiga äldre värme, samtal, bröd och möjlighet att få ett lagat mål mat - men frivilligorganisationer ska inte ensamma bära ansvaret för våra äldres överlevnad. Det är därför anmärkningsvärt att Göteborgs handlingsplan för ett åldersvänligt samhälle inte nämner dessa pensionärer överhuvudtaget, trots att de är en av de mest utsatta grupperna i staden.

Fattiga pensionärer kan inte osynliggöras längre. likväl som HBTQ-personer, människor med funktionshinder eller minoritetsgrupper har även ekonomiskt utsatta äldre särskilda behov, ibland akuta, såsom att kunna äta sig mätta. Vi menar att det i den åldersvänliga handlingsplanen bör ingå konkreta förslag, som att ge de mest utsatta pensionärerna möjlighet att, efter intresseanmälan, under ordnade former hämta ut färdiglagade måltider - exempelvis vid närmaste kommunala skolmatsal. Detta vore ett värdigt och kostnadseffektivt steg mot en verkligt inkluderande stad. Att låta äldre som byggt vårt samhälle tvingas leta pant för att överleva, hör inte hemma i Göteborg 2025.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-05-16

Ärendenummer SLK-2024-00873

Handläggare

Åsa Lorentzi, Eva Kjellström

Telefon: 031-368 03 25

E-post: asa.lorentzi@stadshuset.goteborg.se

Utvärdering av Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

Utvärdering av Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2025, i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antecknas.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige fattade beslut 2021-05-20 § 21 om handlingsplanen samt att stadsledningskontoret skulle utvärdera genomförandet, effekter och en analys för att ge vägledning i fortsatt arbete med åldersvänlig stad.

Planens övergripande målsättning är att *Göteborgs Stad har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla med livskvalitet hela livet*. I planen finns sex fokusområden som har varsin målbild kopplad till sig. Inom varje fokusområde finns en eller flera aktiviteter som ska bidra till målbilden.

Utvärderingen visar att arbetet med en åldersvänlig stad, seniorers livsvillkor, hälsa, delaktighet och trygghet, har förstärkts till viss del. Det är däremot svårt att bedöma om aktiviteterna bidragit till målbilderna då dessa är visionära och långsiktiga. Utvärderingen visar på varierat genomförande och begränsade effekter för seniorer. Det finns resultat som ger förutsättningar för effekter på sikt. Seniorer har i viss utsträckning involverats i planens aktiviteter. Stadsledningskontoret menar att deltagandet behöver öka liksom stärkt fokus på att motverka ålderism för att stärka seniorers rättigheter och delaktighet i samhället på lika villkor. Det finns exempel där samverkan bidragit till goda resultat. En mer aktiv samverkan kunde stärkt genomförandet.

Stadsledningskontorets bedömning är att fokusområdena är fortsatt relevanta. De insatser som pågår behöver fortsätta, utvecklas och implementeras i ordinarie verksamhet. Fortsatt styrning av arbetet behöver innefatta en översyn av hur olika seniorperspektiv kan arbetas in i styrdokument, analysverktyg och stödmaterial. Hur organisering och samordning av arbetet för en åldersvänlig stad ska utformas bör värderas och ske i dialog med berörda nämnder och styrelser. Det pågår arbete med att förstärka styrningen med en riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service som ställer krav på moment i en integrerad och stadigvarande systematik. Då krav på systematik för att säkerställa olika seniorers rättigheter har saknats i nuvarande plan behöver detta därför omhändertas i värderingen av fortsatt styrning av arbetet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret bedömer att utvärderingen av handlingsplan för åldersvänliga Göteborg inte i sig medför några ekonomiska konsekvenser men att ekonomiska förutsättningar har påverkat genomförandet av planen till viss del. Bland annat har det framkommit i utvärderingen att samhällsekonomiska förutsättningar som konjunkturläget och stigande kostnader för nybyggnation har försvårat genomförandet av de aktiviteter som handlar om bostadsbyggande. Många seniorer lever med låg ekonomisk standard och kvinnor samt äldre utrikesfödda bedöms som särskilt utsatta grupper.

Det ingår i nämnder och styrelser grunduppdrag att skapa förutsättningar även för den seniora befolkningen och detta ska rymmas inom befintliga budgetramar. Det är dock viktigt att staden aktivt arbetar, följer upp och utvärderar om seniorer får sina rättigheter tillgodosedda. Detta blir allt viktigare i och med den demografiska utvecklingen, där en allt större andel av stadens befolkning kommer vara äldre.

Att öka möjligheterna att kunna leva ett aktivt och självständigt liv, till exempel genom att få tillgång till en tillgänglig lägenhet, kulturella och sociala mötesplatser och att ses som en resurs i samhället, minskar behovet av stöd och kan senarelägga behovet av vård- och omsorgsboende. Aktivt främjande och förebyggande insatser är också i linje med nya socialtjänstlagen som träder i kraft i juli 2025.

Stadens förvaltningar och bolag behöver tillsammans ha ett proaktivt arbete som stärker målsättning om inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla, med livskvalitet hela livet. Medvetenheten om olikheter i levnadsvillkor hos den äldre befolkningen, tillgång till rätt kompetens och resurser är väsentliga delar för arbetet för en åldersvänlig stad framåt.

Bedömning ur ekologisk dimension

Enligt rapporter från bland annat WHO är äldre mer utsatta för risk vid extremvärme men också genom att äldres underliggande hälsotillstånd kan förvärras av bland annat luftföroreningar och värme. Det finns också sociala faktorer som att många äldre har begränsade sociala nätverk samt begränsade ekonomiska resurser vilket påverkar möjlighet att få hjälp i tid vid kriser eller att kunna skaffa skyddsutrustning av olika slag. Europadomstolen fastställde genom en dom i april 2024 rörande äldre kvinnors hälsa och utsatthet vid klimatförändringar, att Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) kan tillämpas på klimatförändringar. Domen vilar framför allt på Europakonventionens artikel 8 (rätten till skydd för privat- och familjeliv).

Handlingsplanens övergripande målsättning är att staden ska ha miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för att kunna leva och åldras med god livskvalitet. I handlingsplanen för åldersvänliga Göteborg finns idag inga specifika aktiviteter kopplade till klimat- och miljöområdet. Äldre samt vård- och omsorgsnämnden (ÄVO) lyfter i sin rapportering i samband med denna utvärdering att klimat- och miljöfrågor behöver vävas in i det fortsatta arbetet för en åldersvänlig stad. Göteborgs Stads klimatanpassningsplan uppmärksammar särskilt sårbara grupper där äldre ingår utifrån särskild utsatthet för klimatförändringarnas effekter. Planen fokuserar på målgrupper utifrån förvaltningars och bolags verksamhetsansvar och som fastighetsägare till exempel särskilda boende för äldre. Även i Göteborgs stads miljö- och klimatprogram, målet människan som handlar

om göteborgarnas livsmiljö, finns äldre med som en av de sårbara grupperna. Staden har därmed i viss mån fångat upp seniorers behov.

Stadsledningskontoret anser att seniorers behov och perspektiv behöver få större genomslag, särskilt ur ett befolkningsperspektiv när det gäller effekter av förändringar i klimat och miljö. Detta behöver integreras i stadens övergripande mål och styrning inom klimat- och miljöområdet och tillkomma som fokusområde inom arbetet för en åldersvänlig stad.

Bedömning ur social dimension

Handlingsplanens övergripande målsättning är att staden har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet. Detta för att seniorer ska kunna leva och åldras med god livskvalitet, hela livet. Vilket också är en del av att säkra seniorers mänskliga rättigheter. Den demografiska utvecklingen där både antalet och andelen äldre ökar i befolkningen ställer krav på att Staden arbetar proaktivt för att främja en åldersvänlig stad. Det handlar om att verka för inkluderande och tillgängliga miljöer för alla och där olika seniorers olika behov och perspektiv beaktas.

Ett grundläggande behov är att bo ändamålsenligt. I dialoger med seniorer framkommer behov av att bo i gemenskap med andra, gärna generationsblandat, men ändå med bibehållen självständighet. Tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder är också centralt i en åldersvänlig stad då många seniorer lever med låg ekonomisk standard. Kvinnor samt äldre utrikesfödda som grupp är särskilt drabbade. Medvetenheten om olikheter i levnadsvillkor hos den äldre befolkningen är en viktig del i arbetet för en åldersvänlig stad. Stadsledningskontorets bedömning är att kopplingen till jämlikhet och sociala aspekter hittills inte har getts tillräcklig plats i genomförandet av handlingsplanen.

Insatser för universell utformning av stadsmiljöer och inom fokusområdet mobilitet är en viktig förutsättning för seniorers sociala delaktighet i samhället. Det påverkar möjligheter till ett självständigt och rörligt liv, vilket i sin tur påverkar hälsa och livskvalitet. Därmed är fortsatt arbete i handlingsplans inriktning angelägen.

Seniorer är rättighetsbärare med rätt till delaktighet i det som berör dem. Äldre är i lägre utsträckning representerade i beslutande församlingar och delaktighet i samhället begränsas av olika hinder i tillgänglighet. Något som framgår av MR-institutets årsrapport 2025. Rätten till delaktighet är viktig då den också skapar förutsättningar för åtnjutande av andra mänskliga rättigheter som till exempelvis rätten till bostad. I denna handlingsplan förutsätts att seniorer är delaktiga i utformning olika aktiviteter för ökad mobilitet, information och kommunikation samt tillgång till samhällsstöd och service. Utvärderingen visar att seniorperspektiv sällan och inte systematiskt är involverat i planering och utveckling av staden och samhällets stöd. När det finns med är det oftast tjänstepersoner som arbetar utifrån ett seniorperspektiv, gör sig till tolk för seniorer, snarare än att aktivt involvera seniorer så att olika erfarenheter och perspektiv tas till vara. Särskilda ansträngningar behövs för att inkludera behov och perspektiv hos dem som sällan kommer till tals. Framtidsutvecklarna och andra seniorer bör bjudas in i större utsträckning och vara en del av ett systematiskt arbetssätt och ges möjlighet att bidra med erfarenheter och förslag. Ökad samverkan med en bredd av civilsamhällets röstbärande organisationer är också en viktig del för att synliggöra och ta till vara olika seniorperspektiv.

Bilagor

1. Kommunfullmäktiges protokollsutdrag 2021-05-20 § 21
2. Utvärdering av Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2025

Ärendet

Ärendet utgör en redovisning av utvärderingen av Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2025. Den fullständiga rapporten finns i bilaga 2.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige fattade den 2021-05-20 § 21 beslut om handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2024. Planen förlängdes ett år genom beslut i kommunfullmäktige 2025-01-30 § 27 och omfattar således perioden 2021-2025. Stadsledningskontoret fick genom planen ansvar för att under 2024 göra en utvärdering av genomförande, effekt och analys samt att ge vägledning i det fortsatta arbetet med Åldersvänliga Göteborg. År 2014 beslutade kommunstyrelsen att Göteborgs Stad skulle söka medlemskap i WHO:s globala nätverk Agefriendly Cities and Communities. Medlemskapet gäller tills vidare. Syftet med medlemskapet var att göra Göteborg till en bättre plats att åldras på. ÄVO har ansvaret att samordna och möjliggöra samverkan för en åldersvänlig stad. En organisering kallad Åldersvänliga Göteborg skapades för detta ändamål. Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2025 är ett stadenövergripande styrdokument och bygger på de tillvägagångssätt och principer som medlemskapet i WHO-nätverket innebär.

Handlingsplanens mål, struktur och ansvarsfördelning

Den övergripande målsättningen med handlingsplanen är att *Göteborgs Stad har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla, med livskvalitet hela livet*. Planen omfattar sex fokusområden med totalt 16 aktiviteter. Varje fokusområde har en målbild som aktiviteterna förväntas bidra till. Det finns också indikatorer kopplade till dessa målbilder.

Det är sammanlagt 16 nämnder och styrelser som ansvarar för genomförandet av aktiviteterna där en är huvudansvarig och några medansvariga i varje aktivitet. De tre stadsutvecklande nämnderna, exploatering, stadsbyggnad och stadsmiljö samt AB Framtiden har ansvar i planen liksom samtliga sex socialnämnder. Därutöver även nämnden för demokrati och medborgarservice, kulturnämnden, nämnden för intraservice och även Boplats AB samt Västtrafik AB. Dessa ansvarar för mellan en och tre aktiviteter. Planen förutsätter att samverkan sker mellan de ansvariga nämnderna och styrelserna samt att seniorer involveras och görs delaktiga i planering, genomförande och uppföljning av aktiviteterna. ÄVO faciliterar genomförandet av planen i sin helhet och samordnar kontakterna med WHO-nätverket.

Metod och genomförande av utvärderingen

Utvärderingen har sökt svar på frågor om hur genomförandet av planens aktiviteter har gått och vilka effekter dessa lett till. Vidare har utvärderingen undersökt hur samverkan mellan förvaltningar och bolag har fungerat samt hur seniorer och civilsamhället har involverats i genomförandet.

Alla förvaltningar och bolag med uppdrag i denna plan, har i samband med utvärderingen rapporterat skriftligt till stadsledningskontoret, samt informerat respektive nämnd eller styrelse om detta underlag. Dialog har genomförts med Göteborgs Stads framtidsutvecklare (ett nätverk av seniorer som bidrar till att göra Göteborg mer åldersvänligt) samt med representanter för samtliga kommunstyrelsens råd och muslimska seniorer. Syftet med dessa dialoger var att fånga seniorers olika erfarenheter

och synpunkter inom de fokusområden som planen omfattar och hur dessa omhändertagits i genomförandet av planen. En programteori med effektkedjor togs fram för att få svar på vilka resultat och effekter som aktiviteterna i planen har lett till.

Sammanfattande bedömning och slutsatser

Under tidsperioden sedan planen togs fram har flera faktorer påverkat genomförandet och utvärderingen. Bland annat genomförde staden en omorganisation från stadsdelsnämnder till fackförvaltningar samt en omorganisation avseende de stadsutvecklande nämnderna. Stadsledningskontoret har sedan planens tillkomst utvecklat sitt arbetssätt med att ta fram styrdokument. Med beaktande av dessa faktorer har stadsledningskontoret gjort följande bedömningar och slutsatser i utvärderingen.

Varierat genomförande av aktiviteterna

Sammantaget har genomförandet av planens aktiviteter varit varierande. Aktiviteterna är av olika karaktär. Några är strukturella och långsiktiga och det var inte realistiskt att anta att dessa skulle vara genomförda inom planperioden. Andra har haft förutsättningar att genomföras inom planperioden. Eftersom planen fortfarande är giltig finns det möjlighet att slutföra dessa aktiviteter samt arbeta vidare med de som långsiktigt kan få resultat och effekter. Nedan redovisas en översikt av handlingsplanens sex fokusområden och resultaten av genomförandet av handlingsplanens aktiviteter.

Fokusområde	Genomförd aktivitet	Delvis genomförd aktivitet	Ej genomförd aktivitet
Mobilitet	-	1.1 Separera gång- och cykelbanor 1.2 Inventera och placera nya bänkar 1.4 Öka tillgänglighet på bytespunkter och hållplatser i kollektivtrafik	1.3 Förbättra vinterväghållningen 1.5 Skapa mer plats för fotgängare
Boende	2.3 Information och stöd att hitta ändamålsenliga bostäder	2.1 Modell för trygghetsboende med generationsmöten 2.2 Fysiskt tillgängliga och ekonomiskt överkomliga bostäder 2.5 Sociala aktiviteter i bostadsområden	2.4 Rådgivning om boende och flytt
Social delaktighet	3.3 Inrätta pratbänkar på minst 10 platser	3.2 Koncept med berättelsetema	3.1 Ta fram koncept för aktivitetskompis
Stadsmiljö och stadsutveckling	-	4.1 Inkludera och synliggöra seniorperspektiv i sociala konsekvensanalyser	-
Samhällsstöd och service	5.1 Insatser för höjd digital kompetens	-	-
Information och kommunikation	-	6.1 Undersöka äldres kommunikationsvanor och sprida resultatet	-

Begränsade effekter för seniorer

Samtliga målbilder är långsiktiga och av visionär karaktär. Det finns ett glapp mellan dessa målbilder och aktiviteterna vilket gör det svårt att dra slutsatser i vilken utsträckning aktiviteterna bidragit till målbilderna.

Effekterna för seniorer är begränsade, men resultat har skapats som på sikt kan bidra till effekter för en åldersvänlig stad och seniorer i Göteborg. En effekt som framkommit är att andelen seniorer som står i kö på Boplats för nytt boende har ökat till följd av

informationsinsatser. Exempel på resultat är att ett generationsblandat trygghetsboende har byggts och inventering av bänkar i nordost har genomförts i samverkan med seniorer.

Roll- och ansvarsfördelning samt samverkan har upplevts otydligt

Handlingsplanen bygger på att genomförandet av aktiviteterna sker i samverkan. Det finns exempel där samverkan varit en drivkraft och bidragit till goda resultat. Stadsledningskontoret menar dock att nämnder och styrelser kunde varit mer aktiva i sin samverkan för att gemensamt bidra till genomförandet.

Det framkommer att roll- och ansvarsfördelning har upplevts otydligt i arbetet med handlingsplanen. Detta hänger delvis samman med de omorganisationer som genomförts i staden under planens giltighetstid. I en del fall hänvisar förvaltningarna till reglementena, som de anser avgränsar nämndernas ansvar för olika målgrupper. Till exempel gäller detta inom arbetet med lokal och social kunskap i samhällsplanering, något som är av betydelse i flera av handlingsplanens fokusområden. Stadsledningskontoret bedömer att reglementena inte avgränsar ansvaret för målgrupper på det sätt som nämnderna har rapporterat. Stadsledningskontoret menar att det sociala perspektivet i samhällsplaneringen bör integreras snarare än att hanteras separat för olika målgrupper, eftersom behoven ofta överlappar. I andra fall menar förvaltningarna att aktiviteterna inte hör hemma inom deras grunduppdrag.

Seniorer är rättighetsbärare och deras delaktighet behöver öka

Handlingsplanen anger att seniorer genomgående ska involveras och vara aktivt deltagande i planering, genomförande och uppföljning av dess aktiviteter. Av utvärderingen framgår att vissa steg har tagits i denna riktning. Att öka seniorers delaktighet och förebygga ålderism, som i MR-institutets årsrapport 2025 definieras som fördomar eller stereotypa föreställningar utifrån en människas ålder och som kan leda till diskriminering, är viktiga utvecklingsområden för att säkerställa seniorers rättigheter och möjligheter att delta i samhället på lika villkor. Seniorer har rätt till delaktighet i det som berör dem.

Stadsledningskontoret menar att seniorers delaktighet behöver öka och att olika seniorperspektiv och även minoritetsgruppers erfarenheter och synpunkter behöver tas tillvara. Arbetet behöver intensifieras och bli systematiskt. Likaså behöver samverkan med civila samhällets röstbärande organisationer och föreningar vidareutvecklas. Målgruppsanalyser som speglar olika seniorers livsvillkor och perspektiv är också en viktig del i arbetet med att stärka seniorers rättigheter.

Sociala och kulturella mötesplatser viktiga för att främja ökad delaktighet och social inkludering

Av utvärderingen framkommer att mötesplatser som till exempel träffpunkter, kulturhus, bibliotek och medborgarkontor spelar en viktig roll för social delaktighet, inkludering och att vara aktiv i samhället. Men även möjligheten för seniorer och civilsamhället att hyra och nyttja lokaler för olika aktiviteter har stor betydelse. Stadsledningskontoret menar att förvaltningar och bolag genom dessa verksamheter har goda möjligheter att agera och bidra för att främja delaktighet.

Stadsledningskontorets bedömning

Utvärderingen visar att arbetet för en åldersvänlig stad har stärkts i viss mån och blivit mer synligt genom handlingsplanen. Stadsledningskontorets bedömning är att

fokusområdena är fortsatt relevanta för att påverka seniorers livsvillkor och förutsättningar till god hälsa, delaktighet och trygghet. Andelen seniorer i befolkningen förväntas öka kraftigt under de kommande åren. Det ställer höga krav på nämnder och styrelser att agera för att möta upp denna demografiska utveckling och de utmaningar som den för med sig.

Det framgår i utvärderingen att vissa aktiviteter i handlingsplanen inte har omhändertagits av ansvariga nämnder. Stadsledningskontoret ser inte någon motsättning mellan handlingsplanens aktiviteter och nämndernas grunduppdrag. Aktiviteterna är ännu aktuella och relevanta. I nämndernas reglementen, första paragrafen, står det att nämnden inom sitt respektive verksamhetsområde ska följa vad som anges i lag eller annan författning.

Nämnderna ska även följa det fullmäktige har bestämt att nämnden ska fullgöra. De insatser som pågår behöver fortsätta, utvecklas och implementeras i ordinarie verksamhet. Särskilt gäller det arbete inom fokusområdena mobilitet och bostäder. Likaså är olika insatser som stärker seniorers delaktighet och inkludering är av stor vikt för att motverka ensamhetsproblematik och utanförskap. Klimat- och miljöfrågor behöver därutöver involveras i arbetet för en åldersvänlig stad då seniorer av flera skäl är en särskilt utsatt riskgrupp vid klimat- och miljöförändringar. Ett integrerat arbetssätt med medvetenhet om hur de olika fokusområdena utgör en helhet som ömsesidigt påverkar och förstärker varandra behöver ligga till grund för fortsatt arbete med en åldersvänlig stad.

Stadsledningskontoret menar att ÄVO även i fortsättningen behöver ha en central roll i att samordna stadens arbete i relation till WHO:s globala nätverk. Hur organisering och samordning av arbetet för en åldersvänlig stad i övrigt ska utformas bör värderas och ske i dialog med de nämnder och styrelser med mest omfattande ansvar i detta arbete.

Stadsledningskontoret bedömer att den fortsatta styrningen av arbetet med en åldersvänlig stad behöver innefatta en översyn av hur olika seniorperspektiv kan arbetas in i styrdokument, både befintliga och de som är under framtagande, liksom analysverktyg och stödmaterial. Det handlar till exempel om det pågående arbetet med att ta fram ett nytt bostadsförsörjningsprogram och de nyligen beslutade Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa och Göteborgs Stads biblioteksplan.

Gemensamt för denna utvärdering och den fördjupade uppföljningen av de sex mänskliga rättighetsplanerna (SLK-2023-00750) är att efterlevnaden och genomförandet av insatserna varit relativt låg. I den fördjupade uppföljningen noterades att arbetet med planerna inom mänskliga rättigheter delvis förelagts utanför grunduppdraget. Ett liknande mönster återfinns i denna utvärdering. Det pågår ett arbete med att ta fram en riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service som ställer krav på moment i en integrerad och stadigvarande systematik har också koppling till arbetet med en åldersvänlig stad. Då krav på systematik för att säkerställa olika seniorers rättigheter har saknats i nuvarande handlingsplan behöver detta därför omhändertas i värderingen av fortsatt styrning av arbetet.

Christina Eide

Eva Hessman

Direktör Utveckling och hållbarhet

Stadsdirektör

Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021–2024

§ 21, 0632/19

Beslut

Enligt kommunstyrelsens förslag:

1. Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021–2024, i enlighet med bilaga 5 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, antas.
2. Kommunstyrelsens uppdrag 2019-06-12 § 498 till stadsledningskontoret att upprätta en strategisk plan för ett åldersvänligt Göteborg, förklaras fullgjort.

Tidigare behandling

Bordlagt den 22 april 2021, § 37.

Handling

2021 nr 75.

Yrkanden

Karin Pleijel (MP), Marina Johansson (S), Hanna Linnea Wettermark Sköld (L), Mattias Tykesson (M), Mikael Wallgren (V) och Stina Svensson (FI) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Agneta Kjaerbeck (SD) yrkar i första hand att ärendet ska återremitteras till kommunstyrelsen i enlighet med yrkandet från D i kommunstyrelsen och i andra hand bifall till kommunstyrelsens förslag och tilläggsyrkandet från SD i kommunstyrelsen.

Mariette Höij Risberg (D) yrkar att ärendet ska återremitteras till kommunstyrelsen i enlighet med yrkandet från D i kommunstyrelsen.

Propositionsordning

Ordföranden ställer först propositioner på dels ärendets återremiss och dels ärendets avgörande idag och finner att kommunfullmäktige beslutat avgöra ärendet vid dagens sammanträde.

Kommunfullmäktige beslutar härefter att bifalla kommunstyrelsens förslag.

Ordföranden ställer därefter propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från SD i kommunstyrelsen och finner att det avslagits.

Reservation

Ledamöterna från SD reserverar sig mot beslutet till förmån för det egna yrkandet.

Protokollsutdrag skickas till

Fastighetsnämnden
Byggnadsnämnden
Trafiknämnden
Park- och naturnämnden
Kulturnämnden
Nämnden för konsument och medborgarservice
Äldre samt vård och omsorgsnämnden
Idrotts- och föreningsnämnden
Nämnden för Intraservice
Nämnd för funktionsstöd
Socialnämnderna - Centrum, Hisingen, Nordost, Sydväst
Förvaltnings AB Framtiden
Boplats Göteborg AB
Styrande dokument

Dag för justering

2021-06-01

Vid protokollet

Sekreterare

Lina Isaksson

Ordförande

Anneli Rhedin

Justerande

Pär Gustafsson

Utvärdering

Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021 - 2025

2025-05-15

Sammanfattning

Denna rapport är en effektutvärdering av Göteborgs stads handlingsplan för åldersvänliga Göteborg 2021 – 2025. Den övergripande målsättningen med handlingsplanen är att *Göteborgs Stad har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla, med livskvalitet hela livet*. Handlingsplanen omfattar sex fokusområden med totalt 16 aktiviteter. Till varje fokusområde finns en målbild som aktiviteterna förväntas bidra till. Göteborgs Stad är medlem i WHO:s globala nätverk Agefriendly Cities and Communities. Handlingsplanen bygger de principer och fokusområden som utvecklats inom nätverket.

Sammantaget har genomförandet av planens aktiviteter varit varierande. Av totalt 16 aktiviteter har 3 genomförts, 9 delvis genomförts och 4 har inte genomförts. Aktiviteterna är av olika karaktär vilket har påverkat genomförandet. Några är strukturella långsiktiga satsningar på infrastruktur och stadsutveckling. Andra aktiviteter har haft förutsättningar att genomföras inom planperioden. Effekterna för seniorer är begränsade, men resultat har skapats som på sikt kan bidra till effekter för en åldersvänlig stad och seniorer i Göteborg. En effekt som framkommit är att andelen seniorer som står i kö på Boplatz för nytt boende har ökat till följd av informationsinsatser. Exempel på resultat är att ett generationsblandat trygghetsboende har byggts och att inventering av bänkar i nordost har genomförts i samverkan med seniorer. Samtliga målbilder är långsiktiga och av visionär karaktär vilket gör det svårt att dra slutsatser i vilken utsträckning aktiviteterna bidragit till målbilderna.

Planen anger att seniorer genomgående ska involveras och vara aktivt deltagande i såväl planering som genomförande och uppföljning av aktiviteterna. Stadsledningskontoret bedömer att vissa steg har tagits i denna riktning, men menar att arbetet behöver intensifieras och bli systematiskt för att möta mångfalden av seniorer där även minoritetsgrupper inkluderas. Likaså behöver samverkan med civila samhällets röstbärande organisationer och föreningar vidareutvecklas.

Ålderism och brist på respekt för seniorers rättigheter utgör hinder för seniorers fulla deltagande i samhället. Att förebygga ålderism är därför ett viktigt utvecklingsområde för att säkerställa seniorers rättigheter och deltagande i samhället på lika villkor.

Mötesplatser som till exempel träffpunkter, kulturhus, bibliotek och medborgarkontor spelar en viktig roll för social delaktighet och inkludering. Men även möjligheten för seniorer och civilsamhället att hyra och nyttja lokaler för olika aktiviteter har stor betydelse. Stadsledningskontoret menar att förvaltningar och bolag har möjligheter att agera och bidra till seniorers delaktighet genom dessa verksamheter.

Planen förutsätter att genomförandet av aktiviteterna sker i samverkan. Det finns exempel där samverkan varit en drivkraft och bidragit till goda resultat. Överlag kunde dock nämnder och styrelser varit mer aktiva i sin samverkan för

att gemensamt bidra till genomförandet. Det framkommer att roll- och ansvarsfördelning har upplevts otydligt. Detta hänger delvis samman med de stora omorganisationerna i staden. I en del fall hänvisar förvaltningarna till reglementena, vilka anses avgränsa nämndernas ansvar för olika målgrupper. Till exempel gäller detta inom arbetet med lokal och social kunskap i samhällsplanering, något som är av betydelse i flera av planens fokusområden. Stadsledningskontoret bedömer att reglementena inte avgränsar ansvaret för målgruppen på det sätt som nämnderna rapporterat. Stadsledningskontoret menar att det sociala perspektivet i samhällsplaneringen bör integreras snarare än att hanteras separat för olika målgrupper, eftersom behoven ofta överlappar. I andra fall menar förvaltningarna att aktiviteterna inte hör hemma inom deras grunduppdrag.

Utvärderingen visar att arbetet för en åldersvänlig stad har stärkts i viss mån och blivit mer synligt genom planen. Den visar också att kunskapen om behovet av ett sådant arbete har ökat, om än i begränsad utsträckning.

Stadsledningskontorets bedömning är att fokusområdena är fortsatt relevanta för att påverka seniorers livsvillkor och förutsättningar till god hälsa, delaktighet och trygghet. De insatser som pågår behöver fortsätta, utvecklas och implementeras i ordinarie verksamhet. Klimat- och miljöfrågor behöver därutöver involveras i arbetet för en åldersvänlig stad. Fortsatt styrning av arbetet med en åldersvänlig stad behöver innefatta en översyn av hur olika seniorperspektiv kan arbetas in i styrdokument, både befintliga och de som är under framtagande, liksom analysverktyg och stödmaterial.

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Inledning	5
1.1 Planen och stadens medlemskap i WHO:s nätverk för åldersvänliga städer	5
1.2 Planens innehåll	6
1.3 Metod	8
1.4 Rapportens upplägg och struktur.....	10
2 Sammanfattande bedömning, slutsatser och det fortsatta arbetet för en åldersvänlig stad	11
2.1 Förutsättningar vid planens tillkomst.....	11
2.2 Varierat genomförande av aktiviteterna	12
2.3 Begränsade effekter för seniorer, men resultat som skapar möjligheter för positiv utveckling.....	12
2.4 Roll- och ansvarsfördelning samt samverkan behöver tydliggöras.....	13
2.5 Seniorer är rättighetsbärare och deras delaktighet behöver öka	15
2.6 Sociala och kulturella mötesplatser viktiga för att främja ökad delaktighet och social inkludering	16
2.7 Fortsatt styrning och organisering	16
3 Resultat och bedömning per fokusområde	19
3.1 Fokusområde mobilitet	19
3.2 Fokusområde bostäder.....	25
3.3 Fokusområde social delaktighet och inkludering.....	34
3.4 Fokusområde stadsmiljö och stadsutveckling	38
3.5 Fokusområde samhällsstöd och service	42
3.6 Fokusområde information och kommunikation	46
4 Övergripande synpunkter på planen och måluppfyllelsen	49
4.1 Förvaltningar och bolag	49
4.2 Seniorer och civilsamhällets företrädare	50
Bilagor	52
Bilaga 1 Utvärderingsfrågor	52
Bilaga 2 Dialogfrågor, seniora grupper	53
Bilaga 3 Indikatorer	55

1 Inledning

Denna rapport är en utvärdering av Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021-2024, med en förlängning till och med 2025.

Syftet med utvärderingen är att undersöka vilka effekter genomförandet av planens aktiviteter bidragit till och om effekterna bidragit till de målbilder som finns kopplat till planens fokusområden och det övergripande målet med planen. Utvärderingen ska även ge vägledning i stadens fortsatta arbete med ett åldersvänligt Göteborg.

Utvärderingen har skett i samverkan med ÄVO (Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen), Göteborgs Stads äldreombudsman, framtidsutvecklare¹, seniorer från samtliga kommunstyrelsens rättighetsbaserade råd och muslimska seniorer.

1.1 Planen och stadens medlemskap i WHO:s nätverk för åldersvänliga städer

WHO (världshälsoorganisationen) initierade 2010 ett globalt nätverk Age-friendly Cities and Communities. Nätverket bildades med anledning av två världsomfattande trender, en allt större åldrande befolkning och en ökad urbanisering. I det globala arbetet för Agefriendly Cities and Communities återfinns åtta fokusområden framtagna tillsammans med forskare och seniorer.

Dessa har påverkan på seniorers livsvillkor och förutsättningar till god hälsa, delaktighet och trygghet. År 2014 beslutade kommunstyrelsen att Göteborgs Stad skulle

söka medlemskap i WHO:s globala nätverk och på så sätt söka stöd och samarbete i arbetet för en åldersvänlig stad. Medlemskapet gäller tills vidare. Äldre, vård- och omsorgsnämnden (ÄVO) har ansvaret att samordna och möjliggöra samverkan för en åldersvänlig stad. En organisering kallad Åldersvänliga Göteborg skapades för detta ändamål.

De krav som medlemskapet ställer på staden handlar om att bidra till utvecklingen genom att dela med sig av pågående arbete, planer, rapporter och utvärderingar. Arbetet ska bedrivas utifrån de grundläggande principer som Agefriendly Cities and Communities grundas på. Principerna handlar om att samverka med en mångfald av aktörer och att involvera och medskapas med seniorer i alla steg i arbetsprocessen från att identifiera behov, till att genomföra och följa upp arbetet. Enligt WHO innebär det också att styrning och politiskt ledarskap behöver kombineras med deltagande och medskapande.

¹ Framtidsutvecklare är seniorer bosatta i olika delar av Göteborg, med olika bakgrund, ålder, kunskap och erfarenhet. De bidrar ideellt för att vara delaktiga i arbetet med att göra Göteborg mer åldersvänligt. De rekryterades med start 2019 och flera av dem har varit aktiva i att ta fram handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg och även i olika aktiviteter. Framtidsutvecklarna ingår i ett nätverk som hålls samman av tjänstepersoner i Göteborgs Stad.

Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborgs 2021–2024 är ett stadenövergripande styrdokument och bygger på de tillvägagångssätt och principer som medlemskapet i WHO-nätverket innebär. Handlingsplanen (härefter benämnd som planen) antogs av kommunfullmäktige 2021-05-20 § 21 och förlängdes ett år genom beslut i kommunfullmäktige 2025-01-30 § 27.

En basutvärdering genomfördes 2019 inför planens framtagande. Basutvärderingen var en nulägesbeskrivning av seniorers behov, erfarenheter och synpunkter på åldersvänligheten i Göteborg. En bred samverkan med seniorer låg till grund för genomförandet av basutvärderingen och därefter framtagandet av planen. Bland annat skapades då även gruppen framtidsutvecklare. ÄVO har gjorde hösten 2024 en uppdaterad basutvärdering, Nulägesrapport 2024², byggd på en enkätundersökning med seniorer i Göteborg,

ÄVO har haft en central roll i basutvärderingen och framtagandet av planen. ÄVO har också i genomförandet av planen haft i uppdrag att agera som facilitator³ för samverkan mellan förvaltningar, bolag, civilsamhälle och seniorer. Förvaltningen samordnar även kontakterna med WHO:s globala nätverk.

1.2 Planens innehåll

Den övergripande målsättningen med planen är att *Göteborgs Stad har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla, med livskvalitet hela livet.*

I Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg har sex fokusområden valts.⁴ De sex fokusområdena återfinns i tabellen nedan. Varje fokusområde har en målbild som tillsammans ska bidra till den övergripande målsättningen. Totalt innehåller planen 16 aktiviteter som ska bidra till målbilderna. De tre första fokusområdena har särskild prioritet och flest aktiviteter knutna till sig.

Fokusområde och antalet aktiviteter	Målbild
Mobilitet 5 aktiviteter	Göteborgs Stad utvecklar och förvaltar goda stadsmiljöer, hållbar infrastruktur och transportservice utifrån universell utformning som möjliggör att människor kan upprätthålla sin rörlighet, självständighet och delaktighet i staden.
Boende 5 aktiviteter	Göteborgs seniorer har tillgång till tillgängliga, trygga och ekonomiskt överkomliga bostäder och boendemiljöer som är anpassade efter seniorers mångfacetterade behov.
Social delaktighet 3 aktiviteter	Göteborgs Stad har socialt inkluderande miljöer och verksamheter som främjar delaktighet, tar tillvara på äldres resurser och engagemang samt uppmuntrar äldre att gå ut och delta i sociala nätverk.

² Seniorers behov, erfarenheter och förslag för en åldersvänlig stad, Nulägesrapport 2024, Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen, ärendenr AVO-2024-01864

³ Begreppet facilitera innebär att underlätta, möjliggöra och skapa förutsättningar för att något ska kunna genomföras på ett smidigt och effektivt sätt. Att stödja en process utan att själv styra den direkt men så att andra kan prestera och samarbeta bättre. Öppen arbetskultur, vilja till lärande och samarbete samt gemensamt engagemang hos alla berörda är exempel på förutsättningar som behöver finnas hos deltagarna.

⁴ Ytterligare två fokusområden finns med i WHO:s koncept för åldersvänliga städer. Dessa är Frivilligarbete och arbetsliv samt Hälso tjänster, vård och omsorg. Dessa finns inte med i planen.

Fokusområde och antalet aktiviteter	Målbild
Stadsmiljö och stadsutveckling 1 aktivitet	Göteborgs Stad planerar och gestaltar åldersvänliga stadsmiljöer som stödjer möjligheten att åldras i närmiljöer genom dialog med seniorer och att ta tillvara på gruppens mångfacetterade behov.
Samhällsstöd och service 1 aktivitet	Göteborg Stad erbjuder tillgänglig service och tjänster som är lätta att förstå, använda och hitta fysiskt och digitalt.
Information och kommunikation 1 aktivitet	Göteborgs Stad erbjuder tillgänglig information och kommunikation som är relevant, lättförståelig och ökar möjligheterna att kunna hålla sig uppdaterad, ta del av service och vara aktiv i samhället hela livet.

Det är sammanlagt 16 nämnder och styrelser som ansvarar för genomförandet av aktiviteterna. De ansvarar för mellan en och tre aktiviteter i planen. De som omfattas av planen och utvärderingen är:

Stadsbyggnadsnämnden	Socialnämnden Centrum	Förvaltnings AB Framtiden
Exploateringsnämnden	Socialnämnden Hisingen	Boplats AB
Stadsmiljönämnden	Socialnämnden Nordost	Göteborg AB Västtrafik
Nämnden för demokrati och medborgarservice	Socialnämnden Sydväst	(extert)
Kulturnämnden	Idrotts- och	Äldre samt vård och omsorgsnämnden
Nämnden för funktionsstöd	föreningsnämnden	
	Nämnden för intraservice	

Till varje aktivitet är en nämnd eller styrelse utsedd som huvudansvarig och denne förväntas samverka med övriga nämnder och styrelser som är utsedda som medansvariga i genomförandet av aktiviteten. Vid planens start hade omorganisationen från stadsdelsnämnder till facknämnder precis genomförts. Under planperioden har även de stadsutvecklande nämnderna omorganiserats vilket medfört att ansvarsfördelningen har justerats under planperioden.

De sex fokusområden har även koppling till de globala målen i Agenda 2030. Främst har planen pekat ut två mål; Mål 10 för att minska ojämlikhet⁵ som

fokusområdet social delaktighet och inkludering har kopplingar till och med ett särskilt fokus på att minska ålderism⁶ och åldersdiskriminering; och mål 11 hållbara städer och samhällen.

Fokusområdena mobilitet och bostäder följer målet i att tillhandahålla säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla, verka för inkluderande och hållbar planering, samt tillgång av bostäder.

⁵ "Sverige har en högre andel äldre med låg inkomst i jämförelse med övriga länder i Norden (Statistikmyndigheten, SCB, 2017). Drygt 300 000 svenska pensionärer räknas som fattiga, dvs uppfyller kriterierna för det som kallas för låg ekonomisk standard (Statistikmyndigheten, SCB, 2022). Särskilt drabbade är äldre utrikesfödda personer. Var tredje äldre person född i ett låginkomstland är inkomstfattig och har mindre än 10 000 kronor i förmögenhet (Gustafsson m.fl, 2019)." Seniorers behov, erfarenheter och förslag för en åldersvänlig stad, Nulägesrapport 2024, Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen, ärendenr AVO-2024-01864

⁶ Ålderism påverkar vår syn på äldre personer och därmed hur de uppfattas och behandlas. Begreppet kan beskrivas som "fördomar eller stereotypa föreställningar som utgår ifrån en människas ålder och som kan leda till diskriminering". (MR-institutets årsrapport 2025, sid 171)

1.3 Metod

1.3.1 Frågeställningar och utvärderingskriterier

De frågeställningar som utvärderingen ska besvara är:

1. Hur arbetet med genomförandet av aktiviteterna gått
2. Vilka effekter aktiviteterna lett till
3. Hur samverkan fungerat, dels mellan förvaltningar och bolag, dels med civilsamhället och seniorer i synnerhet (vilken anknäver till WHO:s principer där samverkan och seniorers delaktighet är centrala)

Frågeställningarna är kopplade till utvärderingskriterierna *effekt*, *relevans* och *bidrag till planens mål*. Utvärderingen använder sig av tre bedömningskriterier för att värdera implementeringen av aktiviteterna. De tre kriterierna är:

- Ej genomförd
- Delvis genomförd
- Genomförd

Det ska noteras att i alternativet delvis genomförd kan genomförandet av aktiviteterna kommit olika långt. Till exempel kan aktiviteten vara i ett initialskede eller genomförd men endast i liten skala. Aktiviteten kan också ha kommit en bit på väg.

1.3.2 Underlag som utvärderingen är baserad på

Alla förvaltningar och bolag med uppdrag i denna plan har fått rapportera skriftligt på frågor som skickats ut, se bilaga 1. Ansvariga nämnder och styrelser har fått rapporten som ett informationsärende. Utvärderingen har också haft en dialog med Göteborgs Stads äldreombudsman om genomförandet av planen och utvärderingens resultat. Detta blir underlag i äldreombudsmannens arbete. I planen anges att äldreombudsmannen ska utvärdera planen men på grund av att tjänsten var vakant när utvärdering skulle påbörjas omfördelades uppdraget inom stadsledningskontoret.

Dialog har genomförts med representanter för samtliga kommunstyrelsens råd⁷ och muslimska seniorer⁸. Syftet med dessa dialoger var att fånga seniorers olika erfarenheter och synpunkter inom de fokusområden som planen omfattar och hur dessa omhändertagits i genomförandet av planen. Stadsledningskontoret har även träffat framtidsutvecklarna för dialog om preliminära resultat baserat på förvaltningars och bolags rapportering gällande genomförande av planens aktiviteter samt att inhämta svar på hur framtidsutvecklarna varit involverade i aktiviteterna. Stadsledningskontoret gör i varje fokusområde en

⁷ Kommunstyrelsens råd har fått möjlighet att utse representanter som själva är seniorer eller lever nära seniorer samt att även bjuda med ytterligare personer ur sitt nätverk till ett dialogmöte. Alla råd (Göteborgs Stads pensionärsråd, råd för funktionsrätt, råd för nationella minoriteten romer, råd för den sverigefinska minoriteten samt HBTQI-råd) utsåg representanter.

⁸ Kontakt har också tagits med andra minoritetsgrupper. Dessa var judiska och samiska grupperna, samt företrädare för afrosvenskar och muslimer. Av dessa hade seniora representanter för muslimska gruppen möjlighet att delta.

sammanfattande bedömning där seniorernas synpunkter och erfarenheter beaktas. I separata avsnitt därefter redovisas också en sammanfattning av vad som framkom i dialogerna med seniorernas egna ord. Stadsledningskontoret gör i dessa avsnitt ingen värdering eller bedömning. I kapitel fyra redovisas en sammanfattning av de övergripande synpunkter på planen som framkommit i dialogerna med seniorernas egna ord. Dialogernas upplägg och frågor finns i bilaga 2.⁹

I planeringen av utvärderingen har en programteorimodell tagits fram. Något som också kan kallas effektkedja. Detta gjordes eftersom det i planen inte tydligt definierats förväntade resultat och effekter. Modellen har tagits fram tillsammans med ÄVO. Huvudansvariga förvaltningar och bolag samt framtidsutvecklarna har också intervjuats för att komplettera modellen. Dessa fick också frågor hur de hade följt upp aktiviteterna och om det fanns data som utvärderingen kunde använda. Modellen användes sedan som stöd i utvärderingen av resultat och effekter i relation till det som ansvariga nämnder och styrelser rapporterade. Andra resultat och (sido)effekter har även beaktats i utvärderingen.

I utvärderingen görs en skillnad mellan resultat och effekter. Resultat kan exempelvis ha skett på en organisationsnivå såsom att nya stödverktyg och modeller tagits fram och som organisationen börjat använda för att förbättra sina arbetssätt. Effekterna blir nästa steg i effektkedjan där det förändrade arbetssättet har bidragit till effekter för verksamhetens målgrupper.

I planen finns framtagna indikatorer på en samhällsnivå som avsåg att mäta effekter på fokusområdenas målbilder. Då indikatorerna saknar basvärde att utgå ifrån har utvärderingen tagit fram data över den tidsperiod som varit möjlig. Utvärderingen har kompletterat och utvecklat några indikatorer som är relevanta för att följa upp planen. Bland annat gäller detta kompletterande GIS-data avseende närhet till samhällsservice samt fallolyckor utomhus. Tabellen med indikatorer och GIS-data finns i bilaga 3.

1.3.3 Avgränsningar

Det pågår annat arbete i staden kopplat till det åldersvänliga Göteborg. Bland annat finns Årsrika Göteborg som är en samverkansplattform där många aktörer deltar i olika projekt. I samverkansplattformen görs ett arbete som kan kopplas an till samma fokusområden som finns i planen. Dessa projekt ingår inte i utvärderingen. Utvärderingen avgränsas till handlingsplanens fokusområden och aktiviteter.

⁹ Då det är mindre antal seniorer som deltagit görs inga anspråk på generaliserbarheten i det som kommit fram i dialogerna. Däremot ger dialogerna en fördjupad bild av de erfarenheter och synpunkter som representanter från olika seniora (minoritets)grupper har om utvecklingen i Göteborg kopplat till fokusområdena i planen och som är viktiga att ha med sig i det fortsatta arbetet.

1.4 Rapportens upplägg och struktur

I kapitel 2 finns en sammanfattning med bedömning och slutsatser på en övergripande nivå av planens implementering, resultat och effekter samt bidrag till planens övergripande mål.

I kapitel 3 redovisas resultat och effekter kopplat till planens fokusområden och de aktiviteter som ska bidra till målbilden inom varje fokusområde. Kapitlet är uppdelat per fokusområde och följer nedanstående struktur:

- Fokusområdet
 - målbild
 - stadsledningskontorets samlade bedömning av fokusområdet och medskick i det fortsatta arbetet
- Redovisning av dialog om fokusområdet med seniorer
- Redovisning av aktiviteter per fokusområde
 - Beskrivning av de behov aktiviteten grundas på enligt planen samt vilka resultat som kan förväntas baserat på effektkedjan (se 1.3.2)
 - Faktaruta med uppdrag och ansvarsfördelning för aktiviteten
 - Redovisning av genomförande, samverkan och seniorers delaktighet baserat på förvaltningars och bolags rapportering
 - Kort bedömning av genomförandet av aktiviteten

I kapitel 4 finns övergripande synpunkter på planen och måluppfyllelsen från förvaltningar och bolag samt de seniorer som deltagit i dialoger.

Utvärderingsrapporten har tre bilagor: 1) utvärderingsfrågor 2) upplägg och frågor vid dialogmöten med seniorer samt 3) en tabell med indikatorer och utfall.

2 Sammanfattande bedömning, slutsatser och det fortsatta arbetet för en åldersvänlig stad

Stadsledningskontoret fick genom planen ansvar för att följa upp samt att utvärdera Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021 – 2025. I enlighet med uppdragets formulering har utvärderingen fokuserat på genomförande, effekt och analys. Utvärderingen har skett i samverkan med de förvaltningar och bolag som har ansvar för aktiviteterna samt seniorer i form av bland andra framtidsutvecklare och civilsamhälle.

Stadsledningskontoret gör i detta avsnitt en sammanfattande bedömning av planen som helhet och drar några slutsatser som ger underlag till det fortsatta arbetet för en åldersvänlig stad.

2.1 Förutsättningar vid planens tillkomst

Kommunstyrelsen beslutade 2019-06-12 § 498 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att i samarbete med berörda aktörer ta fram en strategisk plan. Kommunfullmäktige fattade beslut om planen 2021-05-20 § 21. Under denna tidsperiod genomförde staden omorganisation från stadsdelsnämnder till fackförvaltningar. Planen anger att äldre samt vård- och omsorgsnämnden (ÄVO) är huvudansvarig för arbetet med att samordna planen. Det har inneburit att förvaltningen agerar facilitator för arbetet med planen och för den samverkan som planen pekar ut mellan förvaltningar, bolag, civilsamhälle och seniorer. Under planperioden har även ytterligare en omorganisation genomförts avseende de stadsutvecklande nämnderna.

Det finns också faktorer som utvärderingen har behövt hantera för att kunna utvärdera effekter av planens genomförande. Vid tidpunkten för planens framtagande bedömdes att planens indikatorer skulle ligga på samhällsnivå för att mäta effekter på fokusområdenas målbilder, och inte på en mera detaljerad nivå.¹⁰ I planen fanns heller inte förväntade resultat och effekter tydligt definierade. Därför togs en programteorimodell fram, med effektkedjor för att kunna följa eventuella resultat och effekter. Detta har beskrivits i avsnitt 1.3.2.

Stadsledningskontoret har sedan planens tillkomst utvecklat sitt arbetssätt med att ta fram styrdokument och kan idag se att såväl planens struktur som förankringen av planen med berörda nämnder och styrelser skulle ha sett ut på ett annat sätt.

¹⁰ Tjänsteutlåtande Göteborgs Stads handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg 2021 – 2024. Dnr:0632/19.

Med beaktande av dessa faktorer gör stadsledningskontoret nedanstående bedömningar och drar några slutsatser av utvärderingen.

2.2 Varierat genomförande av aktiviteterna

Utvärderingens bedömning av aktiviteternas genomförande är enligt följande:

Bedömningskriterium	Totalt antal aktiviteter	Varav antalet aktiviteter i planens fokusområden
Genomförd	3	Varav 1 bostäder, 1 social delaktighet och 1 samhällsstöd
Delvis genomförd	9	Varav 3 mobilitet, 3 bostäder, 1 social delaktighet, 1 stadsmiljö och 1 information
Ej genomförd	4	Varav 2 mobilitet, 1 bostäder och 1 social delaktighet

Sammantaget har genomförandet av planens aktiviteter varit varierande. Aktiviteterna är av olika karaktär. Några innefattar strukturella långsiktiga satsningar på infrastruktur och stadsutveckling inom fokusområdena mobilitet och bostäder och det är inte realistiskt att anta att de skulle vara genomförda inom planperioden. Här pågår dock vissa insatser som kan ge resultat på arbetssätt och på sikt även få effekt.

Andra aktiviteter har haft förutsättningar att genomföras inom planperioden men så har inte skett. Det gäller till exempel att öka stadens förståelse för äldres behov och kommunikationsvanor. I något fall har det inte funnits eller skapats förutsättningar att genomföra aktiviteten. Ett exempel på detta är samverkan med seniorer för att förbättra vinterväghållningen.

Det finns exempel i planen på att andra aktörer eller arbetssätt än de som beskrevs i planen har öppnat för nya möjligheter och fört arbetet framåt. Exempel på detta är aktiviteten konceptutveckling med berättelsetema där samverkan har inletts med idéburna organisationer. En erfarenhet att ta med sig är att vara öppen för och söka samarbete brett samt att arbeta utforskande.

En närmare beskrivning av respektive aktivitets genomförande och resultat finns i kapitel 3.

2.3 Begränsade effekter för seniorer, men resultat som skapar möjligheter för positiv utveckling

Planens övergripande målsättning är att *Göteborgs Stad har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla med livskvalitet hela livet*. I planen finns sex fokusområden med tillhörande målbilder. I planen anges att det utifrån den övergripande målsättningen tagits fram en konkretiserad målbild till varje fokusområde. Dessa har i sin tur ett antal aktiviteter kopplade till sig.

Stadsledningskontoret konstaterar att målbilderna är övergripande, långsiktiga och av visionär karaktär. Aktiviteterna är tidsatta men det finns ett glapp mellan aktiviteterna i planen och de visionära målbilderna vilket gör det svårt att dra slutsatser i vilken utsträckning aktiviteterna bidragit till målbilderna. De flesta indikatorer som angavs i planen knyter också an till de visionära målbilderna. De ligger på en samhällsnivå och utfallet är beroende av långsiktiga samhällsförändringar och en mångfald av aktörer. Det går därmed inte att dra slutsatser om genomförandet av aktiviteterna haft påverkan på utfallet av dessa indikatorer. För att kunna följa genomförande och utveckling i arbetet med aktiviteterna skulle ansvariga förvaltningar och bolag behövt använda sig av relevanta kvalitativa och verksamhetsnära data. Detta som en del av ordinarie verksamhetsutveckling och uppföljning för att säkerställa att aktiviteterna ger avsedda resultat.

En omständighet som kan ha bidragit till att få resultat och effekter har rapporterats, är att förväntade resultat inte var tydligt definierade i planen. En lärdom i samband med framtagande av planer är vikten av att tydligt definiera och kommunicera de förväntade resultaten så att de är väl förankrade och kända både hos dem som ska genomföra och de som ska följa upp arbetet.

Enligt rapporteringen har aktiviteterna i planen visat på få, men ändå några effekter för seniorer. Ett exempel på en effekt är att andelen seniorer som står i kö på Boplat för nytt boende har ökat till följd av informationsinsatser som gjorts. Men det går inte att se effekter i förhållande till fokusområdenas målbild. Det finns dock fler resultat som går att vidareutveckla, lära och inspireras av samt skala upp. På så sätt kan dessa på sikt bidra till effekter och till planens målbilder. Detta gäller till exempel det generationsblandade trygghetsboendet i samverkan mellan AB Framtiden och föreningen Boihop¹¹ i Högsbo, inventeringen av bänkar i nordost som genomförts i samverkan med seniorer samt utplacering av pratbänkar i olika delar av staden.

2.4 Roll- och ansvarsfördelning samt samverkan behöver tydliggöras

I rapporteringen uppges olika orsaker till att genomförandet av aktiviteterna varit lågt som har med roller och ansvar att göra. Som beskrivits ovan förankrades inte planen tillräckligt väl i samband med framtagandet och det kan ha bidragit till att genomförandet varit lågt i vissa aktiviteter.

Vissa förvaltningar uppfattar att det har funnits oklarheter i roll- och ansvarsfördelningen mellan huvudansvarig, medansvarig och ÄVO som facilitator av planens genomförande. Enligt dem har detta också förstärkts genom de stora omorganisationerna som genomförts under planens giltighetstid. Stadsdelsnämnderna omorganiserades 2021 och det bildades sex socialnämnder. De stadsutvecklande nämnderna omorganiserades 2023. Det befolkningsansvar som tidigare fanns i stadsdelsnämnderna fördelades till övriga relevanta

¹¹ Boihop är en ideell förening som arbetar för kollektivhus och bostadsområden i alla stadsdelar, mer info på föreningens hemsida. [Egen lägenhet och gemensamt boende](#)

nämnder. Ansvar för planen flyttades under pågående planperiod till de nybildade förvaltningarna. I samband med detta byttes funktioner ut och det blev oklart vem i förvaltningen som skulle driva aktiviteten framåt.

Det framkommer också i rapporteringen att en del förvaltningar har upplevt att det funnits oklarheter i roller, ansvar och samverkan i arbetet med social och lokal kunskap i samhällsplanering. Arbetet med social och lokal kunskap är av betydelse i flera av planens fokusområden. De rapporterade förvaltningarna hänvisar till de nya reglementena för nämnderna, vilka de anser avgränsar nämndernas ansvar för olika målgrupper. Stadsledningskontoret bedömer att reglementena inte avgränsar ansvaret för målgrupper på det sätt som nämnderna har rapporterat. Stadsledningskontoret menar att det sociala perspektivet i samhällsplaneringen bör integreras snarare än att hanteras separat för olika målgrupper, eftersom behoven ofta överlappar. Arbetssätt och samspel i arbetet med sociala perspektiv i stadsutveckling behöver vidareutvecklas.

Det finns också andra exempel på att nämnder inte ansett att aktiviteterna hör hemma inom deras grunduppdrag. Stadsledningskontoret menar att utgångspunkten alltid är att uppdrag som tilldelas efter beslut i kommunfullmäktige gäller.

Handlingsplan för åldersvänliga Göteborg förutsätter att samverkan sker mellan flera förvaltningar och bolag, där en nämnd eller styrelse är huvudansvarig för varje aktivitet, medan andra är medansvariga. I planen beskrivs att en samverkansform hade påbörjats och att denna behövde förädlas och formaliseras. Hur samverkan kring genomförandet av aktiviteten ska kopplat till de olika ansvarsrollerna, uppfattas dock av ansvariga och medansvariga förvaltningar och bolag som otydligt. Stadsledningskontoret ser att samverkansformerna inte har utvecklats så som det var tänkt i planen. Arbetet med handlingsplanen för en åldersvänlig stad är komplext och förutsätter gemensamt ansvarstagande och helhetssyn. Det finns några exempel där samverkan har varit en drivkraft och där ansvariga nämnder gemensamt bidragit till goda resultat. Det handlar till exempel om pratbänkarna och insatser för att öka digital kompetens. Stadsledningskontoret bedömer dock att nämnderna kunde varit mer aktiva i sin samverkan för att gemensamt bidra till genomförande. Stadsledningskontoret menar också att samverkan skulle kunna breddas utanför de kommunala förvaltningarna och bolagen, vilket det finns några exempel på i utvärderingen och som visar positiva resultat. Privata och idéburna organisationer som engagerar sig i seniorfrågor skulle kunna bjudas in och vara en del av lösningarna. En breddad samverkan är också i linje med principerna för arbetet i det globala WHO-nätverket. ÄVO har haft ansvar för en övergripande facilitering av samverkan och planens genomförande i sin helhet.

ÄVO rapporterar att deras roll som facilitator i arbetet med planen har varit en styrka och det finns förvaltningar som ser ÄVO:s faciliterande funktion som stödande i arbetet. En utmaning som följt den faciliterande rollen är att planen spänner över flera verksamhetsområden som ligger utanför ÄVO:s ordinarie uppdrag, där exempelvis stadsutveckling är en stor del. Vissa förvaltningar och bolag menar att ÄVO:s roll i planens genomförande inte haft rätta

förutsättningar, att rollen har varit otydlig och mandatet svagt. Stadsledningskontoret noterar att det krävs mycket av den förvaltning som har en samordnande roll gentemot andra förvaltningar och bolag. Det förutsätter samspel och överenskommelser mellan den samordnande och de genomförande aktörerna. Stadsledningskontoret konstaterar att förvaltningar och bolag kunde varit mer aktiva i samverkan. I det fortsatta arbetet behöver såväl ansvaret som rollen att facilitera tydliggöras liksom hur deltagarna bidrar och skapar förutsättningar för en god samverkan och effektivt genomförande.

ÄVO rapporterar att det har varit oklart vem som ytterst har ansvar för genomförande och resultat samt hur avvikelser från planen hanteras och vart detta rapporteras. 2022 gjordes en deluppföljning av planen med syftet att följa implementeringen av aktiviteterna i planen.¹² Utöver denna lägesbild, noterar stadsledningskontoret att planen inte anger hur de ansvariga nämnderna och styrelserna ska göra uppföljning och rapportering av aktiviteterna under arbetet med planen. Stadsledningskontoret bedömer att planen kunde ha varit tydligare med detta resultat- och rapporteringsansvar.

2.5 Seniorer är rättighetsbärare och deras delaktighet behöver öka

Seniorer är rättighetsbärare med rätt till delaktighet i det som berör dem. Rätten till delaktighet är viktig då den också skapar förutsättningar för åtnjutande av andra mänskliga rättigheter. Planen anger att seniorer genomgående ska involveras och vara aktivt deltagande i såväl planering som genomförande och uppföljning av dess aktiviteter. Stadsledningskontoret bedömer att vissa steg har tagits i denna riktning, men menar att arbetet behöver intensifieras och bli systematiskt. Detta för att möta mångfalden av seniorer där även minoritetsgrupper inkluderas. Likaså behöver samverkan med civila samhällets röstbärande organisationer och föreningar vidareutvecklas. Framtidsutvecklarna har haft en särskild roll i arbetet med planens aktiviteter. De har deltagit i flera av planens delar, från framtagande till genomförande samt i utvärderingen. Efter dialog med framtidsutvecklarna och förvaltningar och bolag bedömer stadsledningskontoret att de har involverats alltför lite under planperioden och ännu är okända för många.

Planen berör frågor om jämlikhet, rättighetsfrågor och minoritetsperspektiv. Den lyfter också fram att seniorer är en heterogen grupp och att behovsanpassning och olika analyser behöver göras. Stadsledningskontoret noterar dock att planen inte ger någon vägledning i hur till exempel normkritiska målgruppsanalyser kan göras för att omhänderta olika seniorperspektiv. Detta kan ha påverkat att seniorperspektiven inte varit tillräckligt omhändertagna i genomförandet av planens aktiviteter. Seniorer kan därmed uppfattas som en homogen grupp, vilket kan upplevas som ålderism. I dagens samhälle utgör ålderism och bristen på respekt för äldres rättigheter

¹² Samlingsärende inom uppföljning maj 2023 - diarienummer 0220/23. Deluppföljningen visade på att genomförandet varierade. Den framgår att den då nyligen genomförda omorganisationen av de stadsutvecklande nämnderna medförde att genomförande ännu var under planering.

hinder för seniorers fulla deltagande i samhällslivet. Detta är också något som framkommer i den nulägesrapport om seniorers behov och erfarenheter som ÄVO tog fram hösten 2024. Ålderism tar sig uttryck i hur man blir bemött genom att förminsкас eller åsidosättas.¹³ Att öka seniorers delaktighet och förebygga ålderism är därmed viktiga utvecklingsområden för att säkerställa seniorers rättigheter och möjligheter att delta i samhället på lika villkor. Målgruppsanalyser som speglar olika seniorers livsvillkor och perspektiv är en viktig grund i detta arbete.

2.6 Sociala och kulturella mötesplatser viktiga för att främja ökad delaktighet och social inkludering

Att främja hälsa, delaktighet och trygghet är en central del av planen. I flera av planens aktiviteter är olika typer av mötesplatser viktiga för att bidra till planens målbilder. Det gäller till exempel inom fokusområdet *social delaktighet och inkludering*, men även inom *bostäder* samt *samhällsstöd och service*. Kulturhus, bibliotek, medborgarkontor och träffpunkter är viktiga nav för såväl att utöva som att ta del av kultur, demokratiska rättigheter och samhällsinformation. Där kan också finnas tillgång till stöd i digital hantering av samhällsservice något som framgår av redovisningen i denna utvärdering. Dessutom ger dessa platser möjlighet till mellanmänniska möten. Att detta är viktiga funktioner som har betydelse för delaktighet och social inkludering bekräftas i dialoger med seniorer i samband med utvärderingen. I nulägesrapport 2024 från ÄVO framkommer liknande behov. Man skriver bland annat att staden bör satsa på fler mötesplatser med brett utbud, kulturaktiviteter och tillgång till bibliotek. Man lyfter även behovet av generationsöverskridande möten och samarbete med olika religiösa samfund.¹⁴

En angränsande fråga är tillgång till lokaler där boende och föreningar kan skapa aktiviteter och stödja varandra. Det framkom i dialoger med seniorer att det är en genomgående svårighet att kunna hyra eller låna en lokal och man upplever att det blivit svårare. Särskilt svårt verkar det vara för minoritetsgrupper. Inom dessa verksamheter och områden har staden handlingsutrymme att agera och stadsledningskontorets bedömning är att de verksamheter som nämns ovan liksom tillgång till lokaler spelar en central roll för att främja delaktighet och social inkludering.

2.7 Fortsatt styrning och organisering

Göteborgs Stads nuvarande behov och prognoser framåt gör att Stadsledningskontoret bedömer att WHO:s fokusområden för åldersvänliga städer är fortsatt relevanta för att påverka seniorers livsvillkor och förutsättningar till god hälsa, delaktighet och trygghet. Andelen seniorer i

¹³ Seniorers behov, erfarenheter och förslag för att åldersvänligt Göteborg, Nulägesrapport 2024, ärendenr AVO-2024-01864

¹⁴ Ärendenr AVO-2024-01864

befolkningen förväntas öka kraftigt under de kommande åren. Det ställer höga krav på nämnder och styrelser att agera för att möta upp denna demografiska utveckling och de utmaning som den för med sig. Stadsledningskontoret bedömer att arbetet inom mobilitet och bostäder behöver fortsätta och förstärkas. Likaså är olika insatser som stärker seniorers delaktighet och inkludering av stor vikt för att motverka ensamhetsproblematik och utanförskap. Ett integrerat arbetssätt med medvetenhet om hur de olika fokusområdena utgör en helhet som ömsesidigt påverkar och förstärker varandra behöver ligga till grund för fortsatt arbete med en åldersvänlig stad.

ÄVO framhåller att det finns goda möjligheter att i det fortsatta arbetet omfatta samtliga åtta fokusområden. De poängterar även vikten av att klimatförändringarna integreras i arbetet, särskilt med tanke på de risker ett varmare klimat kan innebära och där äldre utgör en riskgrupp. I rapporter från WHO framgår att äldre mer utsatta för risk vid extremvärme men också genom att äldres underliggande hälsotillstånd kan förvärras av bland annat luftföroreningar och värme. Det finns också sociala faktorer som att många äldre har begränsade sociala nätverk samt begränsade ekonomiska resurser vilket påverkar möjlighet att få hjälp i tid vid kriser eller att kunna skaffa skyddsutrustning av olika slag. Europadomstolen har genom en dom i april 2024, som rörde äldre kvinnors hälsa med koppling till klimatförändringarna, slagit fast att Europakonventionen kan tillämpas på klimatförändringar. Domen vilar på rätten till skydd för privat- och familjeliv.¹⁵ Stadsledningskontoret delar ÄVO:s bedömning att klimatförändringarna behöver ingå i det fortsatta arbetet. Seniorperspektiv behöver beaktas i såväl de anpassningsåtgärder som drivs via klimatanpassningsplanen liksom i mål och strategier inom miljö- och klimatprogrammet.

Frågan om en åldersvänlig stad har synliggjorts genom planen och kunskap om behovet om att arbeta för en åldersvänlig stad har i viss utsträckning ökat. Styrningen i arbetet för åldersvänlig stad behöver dock ses över för att bli mer verkningsfull. De insatser som pågår behöver fortsätta, utvecklas och implementeras i ordinarie verksamhet för att förebygga att seniorers perspektiv ses som ett sidospår.

Den fortsatta styrningen för arbetet med en åldersvänlig stad behöver innefatta en översyn av hur olika seniorperspektiv kan arbetas in i styrdokument, både befintliga och de som är under framtagande, liksom analysverktyg och stödmaterial.

Gemensamt för denna utvärdering och den fördjupade uppföljningen av de sex mänskliga rättighetsplanerna¹⁶ är att efterlevnaden och genomförandet av insatserna varit relativt låg. I den fördjupade uppföljningen noterades att arbetet med planerna inom MR-området delvis förelagts utanför grunduppdraget. Ett liknande mönster återfinns i denna utvärdering. Det pågår ett arbete med att ta fram en riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service som ställer krav

¹⁵ Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna artikel 8

¹⁶ Fördjupad uppföljning av sex planer inom området för mänskliga rättighet. Ärendenummer SLK-2023-00750.

på moment i en integrerad och stadigvarande systematik har också koppling till arbetet med en åldersvänlig stad. Då krav på systematik för att säkerställa olika seniorers rättigheter har saknats i nuvarande plan behöver detta därför omhändertas i värderingen av fortsatt styrning av arbetet.

Arbete pågår med att ta fram ett nytt bostadsförsörjningsprogram där seniorers olika perspektiv och behov lyfts in liksom den demografiska utvecklingen med ökande andel äldre i befolkningen, en utmaning som stadens förvaltningar och bolag behöver hantera.

Det finns exempel på befintlig styrning inom närliggande områden där föreliggande plans fokusområden delvis överlappar. Exempel är Göteborgs Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa och däri områdena delaktighet, inflytande och tillit samt boende och livsmiljöer. Göteborgs Stads biblioteksplan med insatsen om likvärdig digital samhällsvägledning med särskilt fokus på invånare som riskerar digital exkludering är ett annat exempel.

I kommunfullmäktiges budget 2025 finns uppdrag om att inrätta 150 nya trygghetsbostäder och att utreda möjligheter för att underlätta för seniorer att starta flyttkedjor och även möjlighet till flytt hjälp för seniorer i behov.

Stadsledningskontoret menar att ÄVO även fortsättningsvis behöver ha en central roll i att samordna stadens arbete i relation till WHO:s globala nätverk eftersom medlemskapet ger möjligheter till stöd i det fortsatta arbetet. Det innebär att organisera för gemensamt lärande, stöd och samordning till aktörer i arbetet samt spridning av erfarenheter mellan Göteborgs Stad och andra medlemsstäder. Hur organisering och samordning av arbetet för en åldersvänlig stad i övrigt ska utformas bör värderas och ske i dialog med de nämnder och styrelser med mest omfattande ansvar i detta arbete.

3 Resultat och bedömning per fokusområde

I detta kapitel följer en resultatredovisning av planens fokusområden. Den inleds med stadsledningskontorets bedömning av genomförande, resultat, samverkan och bidrag till målbilden i respektive fokusområde. Därefter redogörs för olika seniorgruppers erfarenheter och synpunkter kopplat till fokusområdena, som framkommit i dialogerna.

Sist i avsnitten finns en sammanställning av förvaltningars och bolags rapportering som utgör underlaget i utvärderingen. Här beskrivs hur genomförandet gått och om det funnits resultat att rapportera. Vidare om hur samverkan fungerat mellan förvaltningar och bolag samt civilsamhällets organisationer och seniorer i genomförandet av aktiviteterna.

3.1 Fokusområde mobilitet

3.1.1 Målbild

Mobilitet handlar om individers möjligheter att förflytta sig i staden. Hur vi som människor rör oss påverkar hälsa, livskvalitet och självständighet. Det påverkar också en persons möjlighet att kunna ta del av samhällslivet, till exempel som kultur, service och hälso- och vårdtjänster samt att kunna bidra i samhället. Mobilitet är ett av de tre prioriterade fokusområdena i planen.

Planens målbild för fokusområde mobilitet är att *Göteborgs Stad utvecklar och förvaltar goda stadsmiljöer, hållbar infrastruktur och transportservice utifrån universell utformning som möjliggör att människor kan upprätthålla sin rörlighet, självständighet och delaktighet i staden*. Det finns fem aktiviteter kopplat till fokusområdet och fyra indikatorer kopplade till mobilitet. I bilaga 3 finns de sammanställda och kommenterade.

3.1.2 Stadsledningskontorets bedömning av fokusområde mobilitet

En stadsplanering som underlättar seniorers mobilitet ger goda förutsättningar att seniorer rättigheter stärks i att fritt delta i samhällets kulturella liv, liksom stärkt hälsa, livskvalitet och självständighet.

Rapporteringen visar att genomförandet av aktiviteterna varit låg och ojämn. 3 aktiviteter har bedömts som delvis genomförda och 2 som ej genomförda. Rapportering ger ingen bild av vilka effekter aktiviteterna haft för seniorer som kan visa på att mobiliteten förbättrats under planperioden. Däremot har några aktiviteter lett till resultat, men i varierande omfattning. Bland annat har 64 bänkar placerats ut efter en inventering i samarbete med seniorer, och två riktlinjer för fysisk planering har tagits fram för Ven ör det sin att främja

seniorers mobilitet. Tillämpningen av den ena varierar, medan det är för tidigt att se effekterna av den andra. Riktlinjerna skapar dock förutsättningar för ett mer inkluderande arbetssätt när de tillämpas så att seniorperspektiven lyfts fram tydligare. Stadsledningskontoret bedömer dock att andelen anpassade hållplatser som 2024 uppgår till 58% av de prioriterade hållplatserna är otillräcklig för att möta behoven hos en växande äldre befolkning.

Stadsledningskontoret menar att aktiviteterna i fokusområdet skapar goda förutsättningar att på sikt bidra till ökad mobilitet i staden. Att förbättra mobiliteten för seniorer enligt målbilden, genom olika infrastruktursatsningar, är emellertid ett långsiktigt arbete och planeringen och genomförandet tar tid. Därför behöver berörda förvaltningar och bolag hålla i det påbörjade arbetet.

I staden har en omfattande omorganisation genomförts under planperioden och bedömningen är att den påverkat implementeringstakten. De stadsutvecklande förvaltningarna rapporterar att omorganisationen har varit en försvårande faktor för genomförandet av aktiviteterna inom fokusområdet. Det finns dock exempel där avlämnande förvaltning hållit i arbetet till dess att mottagande förvaltning tagit över ansvaret. Enligt rapporteringen har ansvar och roller upplevts som otydliga, speciellt efter omorganiseringen. Det har påverkat samverkan mellan förvaltningarna i genomförandet av aktiviteterna. I det fortsatta arbetet med planen behöver de ansvariga nämnderna tillsammans utforma en fungerande samverkan för genomförande. I rapporteringen framgår även att samverkan mellan förvaltningar kring befolkningens behov och lokala förhållanden inom stadsutveckling inte fungerat tillräckligt väl.

Enligt planen är en grundläggande förutsättning att säkerställa seniorers perspektiv genom hela planeringsprocessen och vid genomförandet av aktiviteter inom fokusområdet. Det är också en av de grundläggande principerna i arbetet med mänskliga rättigheter att de målgrupper som berörs också ska vara delaktiga i de beslut som berör dem. I några aktiviteter har steg tagits att inkludera seniorer. För att uppnå planens intention om delaktighet bedömer stadsledningskontoret att arbetet behöver intensifieras.

3.1.3 Seniorers erfarenheter och synpunkter inom fokusområde mobilitet

I dialoger med seniorgrupperna konstaterade de att det kvarstår mycket arbete innan seniorer upplever att det känns lätt och tryggt att röra sig i staden. De betonade att aktiviteterna inom fokusområdet är viktiga att arbeta vidare med för ökad tillgänglighet och mobilitet. Framtidsutvecklarna underströk att de inte har blivit konsulterade i någon högre utsträckning för att få in deras perspektiv i planering, genomförande och uppföljning av fokusområdets aktiviteter.

Framtidsutvecklarna anser att det ännu kvarstår arbete med att separera gång- och cykelbanor. Gemensamma gång- och cykelbanor utgör en stor fara för olyckor och skapar otrygghet, och reglerna för dessa banor efterföljs inte alltid. Det finns också problem med elsparkcyklar som kommunen behöver hantera

bättre. De betonade även vikten av att förbättra vinterväghållningen så att äldre kan komma ut.

I dialogerna framkommer att det saknas bänkar på ett flertal ställen i staden, vilket gör det svårt för människor som behöver vila. Likaså finns det få bänkar inne i affärerna. Framtidsutvecklarna påpekade att en försvårande faktor i utplacering av bänkar var att mycket av marken ägs av privata fastighetsägare.

Vad gäller tillgängligheten på bytespunkter och hållplatser uppgav många att det fortsatt är svårt att hitta rätt hållplats på grund av dålig planering och skyltning. Det gäller särskilt för personer med synnedsättning då information om ändringar inte är anpassad för dem. Flexlinjens hållplatser ligger också långt från buss- och spårvagnshållplatserna.

3.1.4 Redovisning av aktiviteter inom fokusområde mobilitet

3.1.4.1 Bättre förutsättningar för samspel mellan fotgängare och cyklister

Många äldre känner sig otrygga när cyklister och fotgängare delar samma yta och där höga hastigheter gör det svårare för en del personer att hinna uppfatta situationen. I planen anges att äldre är överrepresenterade i kollisionsolyckor där skadorna ofta blir allvarliga. Genom att separera gång- och cykelbanor förväntas olyckorna minska och tryggheten öka för seniorer. Vid planeringen av sådana åtgärder är det viktigt att inkludera ett jämlikhets- och seniorperspektiv samt att arbetet utvecklas över tid.

Aktivitet	Ansvarig
1.1 Utveckla och öka arbetet med att separera cykel- och gångbanor. Ska vara genomförd senast 2022.	Huvudansvarig: Stadsmiljönämnden Medansvariga: Exploateringsnämnden samt Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Enligt stadsmiljö- och exploateringsförvaltningens rapportering delas ansvaret för gång- och cykelinfrastrukturen sedan januari 2023 mellan tre förvaltningar. Detta har enligt rapporteringen ställt nya krav på arbetssätt och kompetensuppbyggnad. Det är ett pågående arbete att tydliggöra ansvarsfördelningen hur förvaltningarna ska samverka kring aktiviteten.

Stadsmiljöförvaltningen och exploateringsförvaltningen rapporterar att graden av separering av gång- och cykelbanor följs inte upp och några effekter finns inte att rapportera, men ett arbete är påbörjat att undersöka detta. Trafikkontoret (som upphörde årsskiftet 2022/2023) tog fram riktlinjer, där kunskap och idéer inhämtats från stadens framtidsutvecklare. Tillämpning av riktlinjen varierar dock beroende på fysiska begränsningar samt varierande kännedom och acceptans. Stadsmiljöförvaltningen ser ett fortsatt behov av att arbeta med implementeringen, sprida kunskap och förklara vikten av riktlinjerna. ÄVO rapporterar att de inte deltagit i aktiviteten och inte tagit del av hur långt det systematiska arbetet kommit.

Stadsledningskontoret bedömer att aktiviteten är delvis genomförd. De riktlinjer som finns framtagna för separering av cykel- och gångbanor är viktiga för att säkerställa att seniorers perspektiv inkluderas i planeringen. Ett ökat användande av dem skulle förbättra tryggheten och trafiksäkerheten på stadens gång- och cykelbanor.

3.1.4.2 Seniorer inventerar var nya bänkar behövs

Strategiskt placerade bänkar och sittplatser i det offentliga rummet ska på sikt främja seniorers rörlighet och möjliggöra fler sociala utomhusaktiviteter. En prioritering ska göras var i staden insatsen ska påbörjas och seniorer bjuds in för att inventera vart bänkar ska stå. Inventeringen ska sedan användas för att placera ut nya bänkar längs stråk och på mark som ägs av staden. Den utvecklade metoden förväntas även integreras i stadens övriga kartverktyg och främja ett gemensamt lärande mellan socialförvaltningar och planerande förvaltningar.

Aktivitet	Ansvarig
1.2 Seniorernas inventering ska användas vid placering av nya bänkar. Ska vara genomförd senast 2023.	Huvudansvarig: Äldre samt vård- och omsorgsnämnden Medansvariga: Stadsmiljönämnden

Samverkan och arbetsfördelningen mellan stadsmiljöförvaltningen och ÄVO har fungerat väl, men förvaltningarna rapporterar att aktiviteten befinner sig i en inventeringsfas. Under 2024 gjordes en inventering som resulterade i förslag på vart 64 bänkar ska placeras. Inventeringen påbörjades i område nordost tillsammans med pensionärsföreningar samt andra föreningar och enskilda seniorer från området genom hälsofrämjande och förebyggande verksamheter.¹⁷ Inga effekter är rapporterade då utplaceringen av bänkar planeras genomföras 2025. En app har utvecklats och använts för att identifiera vart bänkarna ska placeras ut. Metoden kan även användas i nya kartverktyg som tas fram.

Stadsledningskontorets bedömer att aktiviteten är delvis genomförd.

3.1.4.3 Samverka med seniorer för att förbättra vinterväghållningen

I en åldersvänlig stad ska det vara lätt för seniorer att ta sig fram till fots, med eller utan gånghjälpmedel. Bättre vinterväglag bidrar till att seniorer känner sig trygga, att de lättare tar sig fram till fots för att kunna behålla sin rörlighet och delta i olika aktiviteter även vintertid. På sikt förväntas detta minska antalet fallolyckor utomhus. Seniorers kunskap och erfarenhet ska tas tillvara i arbetet med att förbättra vinterväghållningen.

Aktivitet	Ansvarig
1.3 Samverka med seniorer för att förbättra vinterväghållningen. Ska genomföras kontinuerligt under planperioden.	Huvudansvarig: Stadsmiljönämnden Medansvariga: De fyra geografiska socialnämnderna samt Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

¹⁷ Detta inkluderar mötesplatser, dagverksamheter, anhängstöd, trygghetsboenden och den kommunala sverigefinska mötesplatsaktiviteten finska timmen.

Aktiviteten har enligt rapporteringen inte genomförts, då arbetet med att involvera seniorer har avstannat. Stadsmiljöförvaltningen uppger att aktiviteten behöver utvecklas. Brist på forum där berörda förvaltningar kan mötas har utgjort ett hinder för samverkan kring snöröjning. En annan utmaning som lyfts är att flera fastighetsägare är involverade i snöröjning och vinterväghållning i anslutning kring den egna fastigheten. En informationskampanj har därför riktats till fastighetsägare, baserad på insikter från möten med seniorer.

Stadsledningskontoret konstaterar att aktiviteten inte genomförts och det är angeläget att samverkansfrågan löses internt och externt för att förbättra vinterväghållningen. Likaså att seniorer är med i samverkan så att deras kunskaper och erfarenhet tas tillvara.

3.1.4.4 Öka tillgängligheten på bytespunkter och hållplatser för att underlätta för seniorer att använda kollektivtrafik

För att främja seniorers självständighet och ett fungerande vardagsliv är en tillgänglig kollektivtrafik viktig. Förbättrad orienteringsbarhet och tillgänglighet vid bytespunkter kan öka både användning och trygghet för alla, oavsett diskrimineringsgrund och socioekonomi.¹⁸ Arbetet ska utgå ifrån principen om universell utformning, där seniorers synpunkter beaktas, och resultera i tydlig skyltning vid hållplatser, särskilt vid knutpunkter och vid omläggningar i kollektivtrafiken.

Aktivitet	Ansvarig
1.4 Öka tillgängligheten på bytespunkter och hållplatser för att öka seniorers användning av kollektivtrafik. Detta ska ske genom samverkan och genom att lyfta in seniorperspektivet i pågående processer. Ska genomföras kontinuerligt under planperioden	Huvudansvarig: Stadsbyggnadsnämnden Medansvariga: Exploateringsnämnden, nämnden för funktionsstöd, Äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt Västtrafik

Stadsbyggnads- och exploateringsförvaltningen samt Västtrafik hänvisar till ett pågående långsiktigt arbete med att utveckla verktygsdelen och användbarheten i rapporten K2020. Västtrafik rapporterar att flera åtgärder har genomförts de senaste åren för att förbättra tillgängligheten vid hållplatser och bytespunkter, särskilt för seniorer. Bland annat har nya riktlinjer tagits fram med fokus på barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Riktlinjerna skapar förutsättningar för ett mer inkluderande arbetssätt genom att seniorperspektiven lyfts fram tydligare, men enligt Västtrafik är det dock för tidigt att se resultaten av dessa riktlinjer. Västtrafik rapporterar även att tillgängligheten på hållplatser i staden har ökat för personer med funktionsnedsättning.¹⁹

Stadsmiljöförvaltningen har också genomfört mindre förbättringsåtgärder på busshållplatser för att underlätta tillgängligheten. ÄVO har fått ta del av denna

¹⁸ I Sverige finns sju diskrimineringsgrunder som omfattas av lagens diskrimineringsförbud: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Socioekonomi är däremot ingen diskrimineringsgrund.

¹⁹ Statistik finns framtagna för perioden 2020 – 2024 i bilaga 3.

information men påpekar att det är oklart om ett seniorperspektiv har beaktats i åtgärderna.

Samverkansformerna kring aktiviteten rapporteras ha fungerat väl mellan Västtrafik och de stadsutvecklande förvaltningarna. Förvaltningen för funktionsstöd uppger att samverkan med stadsbyggnadsförvaltningen sker i frågor som rör nämndens målgrupper. Västtrafik deltar i olika samråd med civila samhällets organisationer (funktionshinder samt Äldreråd). Stadsbyggnadsförvaltningen uppger att deras arbete befunnit sig i ett tidigt skede och att samverkan med seniorer inte initierats än, men seniorers behov är med i de ställningstaganden förvaltningen gör när de väljer vilka hållplatser som ska tillgänglighetsanpassas.

Västtrafik statistik om andelen anpassade hållplatser perioden 2020 - 2024 visar inte på någon stor ökning. Enligt statistiken var andelen av de prioriterade anpassade hållplatserna 56 procent 2020, och 58 procent 2024.

Stadsledningskontorets bedömning är att andelen anpassade hållplatser är för lågt för att möta behoven hos en växande äldre befolkning.²⁰ Utvärderingen har inte heller någon information om seniorer upplevt att tillgängligheten ökat på hållplatser och bytespunkter till följd av de aktiviteter som genomförts.

Stadsledningskontoret bedömning är att aktiviteten delvis genomförts.

3.1.4.5 Skapa mer plats för fotgängare tillsammans med seniorer

Seniorer beskriver att en åldersvänlig stad är en gånvänlig stad med många bra promenadmöjligheter. Gångbanorna behöver vara trygga och användbara för att seniorer ska bibehålla sin fysiska och psykiska hälsa och kunna delta i sociala aktiviteter. En metod ska utvecklas för att ta tillvara seniorers erfarenheter och kunskaper för att skapa mer plats för fotgängare. Detta förväntas göra gångbanorna mer användbara och trygga, samt att rätt val av beläggningar underlättar framkomligheten för seniorer, både med och utan gånghjälpmedel.

Aktivitet	Ansvarig
1.5 Använda och ta tillvara seniorers resurser och kunskaper i stadens satsningar i att förhöja kvalitén och användarvänligheten för fotgängare. Ska genomföras kontinuerligt under planperioden.	Huvudansvarig: Stadsmiljönämnden Medansvariga: De sex socialnämnderna

Stadsmiljöförvaltningen som huvudansvarig för aktiviteten har inget att rapportera. De skriver att efter omorganisationen inom de stadsutvecklande nämnderna spreds kompetenser till andra förvaltningar och ansvaret för denna aktivitet har inte fördelats i förvaltningen. Någon samverkan har inte skett med seniorer. Flera av de medansvariga förvaltningar uppger även att samverkan inte funnits kring aktiviteten. ÄVO har erbjudit stöd i arbetet, men skriver att det är oklart varför arbetet inte varit aktivt.

Stadsledningskontoret konstaterar att aktiviteten inte blivit genomförd. Det är angeläget att ansvarsfördelningen inom förvaltningen och samverkan med de

²⁰ Indikatoren redovisas också av Funktionshinderombudsmannen i kommande indikatorrapport.

medansvariga reds ut så att aktiviteten kan påbörjas. Likaså att seniorer är med samverkan så att deras kunskaper och erfarenhet tas tillvara.

3.2 Fokusområde bostäder

3.2.1 Målbild

Bostäder var när planen togs fram ett av de tre prioriterade fokusområdena för seniorer. Hur staden gestaltar, utformar, lokaliserar, planerar och renoverar bostäder och boendemiljöer skapar olika förutsättningar för livsvillkor och för att kunna delta och bidra i samhället. En tillgänglig och ekonomiskt överkomlig²¹ bostad i en miljö där seniorer har nära till kommunikationer, vardagsservice, sociala kontakter och grönska är av hög prioritet för att uppnå en god hälsa.

Målbilden för fokusområdet boende är att *Göteborgs seniorer har tillgång till tillgängliga, trygga och ekonomiskt överkomliga bostäder och boendemiljöer som är anpassade efter seniorers mångfacetterade behov*. Fokusområdet omfattar fem aktiviteter. Det finns fyra indikatorer som redovisas i bilaga 3 med kommentarer.

3.2.2 Stadsledningskontorets bedömning av fokusområde bostäder

En allt större andel av befolkningen i Göteborg väntas vara seniorer vilket är ett av skälen till att Göteborg Stad behöver öka möjligheten till kvarboende i fysiskt tillgängliga bostäder i närmiljön. Stadsledningskontoret bedömer att fokusområde bostäder är fortsatt angeläget och att uthålligt arbete i planens riktning kan få långsiktigt goda effekter på hälsa, delaktighet och trygghet.

Stadsledningskontoret bedömer att av fem aktiviteter inom fokusområdet är en genomförd, tre delvis genomförda och en har inte genomförts. De tre aktiviteterna (informationssatsning och rådgivning till seniorer som vill flytta samt sociala aktiviteter i boendemiljön) bedömer stadsledningskontoret som möjliga att vidareutveckla då planen fortfarande är giltig. När det gäller de övriga två aktiviteterna (koncept för generationsöverskridande trygghetsboende och att underlätta nybyggnation av tillgängliga och ekonomiskt överkomliga bostäder) påverkas resultaten av att planperioden har varit kort i relation till det långsiktiga arbete som behöver göras.

Det går inte att utläsa effekter för seniorer i relation till målbilden för fokusområdet. Rapporteringen visar dock på några konkreta resultat som till exempel ett generationsöverskridande trygghetsboende i samverkan med en ideell förening och att fler seniorer har anmält sig till boplats efter att olika informationssatsningar har genomförts.

²¹ En vanlig definition av ekonomiskt överkomlig bostad är att bostadskostnaden inte ska överstiga 30% av hushållets disponibla inkomst.

Försvårande för genomförande av aktiviteterna som rör bostadsbyggande har varit konjunkurläget, stigande kostnader för nybyggnation och att bostadsbyggande i stort har stannat av. Detta har påverkat möjligheten genomföra de insatser som rör bostadsbyggande i detta fokusområde och är orsaker som huvudansvarig nämnd, exploateringsnämnden, hänvisar till. De rapporterar att de inte har genomfört dessa aktiviteter. AB Framtiden rapporterar att de har genomfört insatser inom dessa två aktiviteter. Det har skett i liten skala. Stadsledningskontoret bedömer att lärdomar och erfarenheter från de två exempel som rapporterats kan vara en möjlig väg framåt för att skapa bostäder som möter seniorers olika behov av såväl ekonomiskt överkomliga bostäder som möjlighet till social delaktighet och gemenskap.

Det är en komplex samhällsutmaning att uppfylla kravet²² om att skapa förutsättningar för seniorer att leva i goda och ändamålsenliga bostäder med de villkor som gäller för nyproduktion och på bostadsmarknaden i stort. Detta samtidigt som behoven kommer att öka när andelen äldre i befolkningen ökar. Många seniorer lever med låg ekonomisk standard och kvinnor samt äldre utrikesfödda som grupp är särskilt drabbade. Medvetenheten om olikheter i levnadsvillkor hos den äldre befolkningen är en viktig del i arbetet för en åldersvänlig stad. Stadsledningskontorets bedömning är att kopplingen till jämlikhet och sociala aspekter hittills inte har getts tillräcklig plats i genomförandet av fokusområdets aktiviteter. Både socialförvaltningarna, inklusive ÄVO, och de stadsutvecklande förvaltningarna och bolagen behöver ta ett gemensamt ansvar för detta. Social kunskap och analyser om seniorers olika behov och livsvillkor behöver integreras i plan- och exploateringsprocesser. De verktyg som staden har för att säkra tillgång till bostad behöver användas. Sociala konsekvensanalyser är ett verktyg som staden har och där seniorers perspektiv behöver stärkas och integreras i arbetet vilket framgår senare i denna rapport. Det kan också handla om att ställa sociala krav i markanvisningar och att använda uthyrningspolicyn för att främja jämlika livsvillkor och tydligare seniorperspektiv.

De informationsaktiviteter som Boplats har genomfört har varit uppskattade av de seniorer som fått del av dem. Aktiviteterna kommer fortsätta som en del av Boplats verksamhet. Rådgivning för seniorer som funderar på att flytta har inte startats. Ansvarig nämnd, demokrati och medborgarservice, har valt att i stället publicera information digitalt. Det framgår av utvärderingen att dessa tjänster endast varit kända hos ett fåtal seniorer. Att ersätta en tänkt rådgivningstjänst med enbart digital information bedömer stadsledningskontoret som otillräckligt och delar inte ansvarig nämnds uppfattning att uppdraget inte är i linje med nämndens ansvarsområde.

För att öka trygghet, rörlighet och sociala möten i bostadsområden bedömer stadsledningskontoret att det behövs en större bredd av insatser i vardagen och ett förhållningssätt grundat i att agera tillsammans. Planens utformning, med genomförande av en aktivitet om året, är heller inte tillräcklig för att möta målbilden.

²² Lag (2000:1383) om kommuners bostadsförsörjningsansvar, §1

I fokusområdet finns exempel på väl fungerande samverkan. Samverkan har i vissa fall också skett med andra aktörer än de som är med i planen, till exempel när det gäller trygghetsboendet i Högsbo där Familjebostäder och Framtiden Byggutveckling har samverkat med den ideella föreningen Boihop. I andra aktiviteter har samverkan saknats och varken huvudansvarig eller medansvariga har tagit kontakt. Stadsledningskontorets bedömning är att ansvariga parter skulle behövt vara mer proaktiva och att samverka för att gemensamt hantera de hinder som finns och se sig som samägare i varandras framgångar.

Det finns exempel i fokusområdet på att civilsamhället fått möjlighet att föra fram synpunkter, bidra med erfarenheter och engagera sig i genomförande. Några av de planerande förvaltningarna anger att de skulle kunna involvera framtidsutvecklarna mer i tidiga skeden av planering, vilket stadsledningskontoret ser positivt på. I det nyligen antagna programmet för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa anges att utvecklingen av staden ska vägledas av den kunskap och de erfarenheter som finns i stadens verksamheter samt hos dem som använder eller bor på platsen. Särskilda ansträngningar behövs för att inkludera behov och perspektiv hos dem som sällan kommer till tals. I MR-institutets årsrapport 2025²³ lyfts äldres rätt till delaktighet fram. Äldre är i lägre utsträckning representerade i beslutande församlingar och delaktighet i samhället begränsas av olika hinder i tillgänglighet. Något som även framgår senare i denna rapport. Rätten till delaktighet är viktig då den också skapar förutsättningar för åtnjutande av andra mänskliga rättigheter som till exempelvis rätten till bostad. Framtidsutvecklarna och andra seniorer bör bjudas in i större utsträckning och vara en del av ett systematiskt arbetssätt och ges möjlighet att bidra med erfarenheter och förslag. Stadsledningskontorets bedömer att samhällsutmaningar som att skapa förutsättningar för bostäder som möter seniorers olika behov och att underlätta för seniorer att byta till mer anpassade bostäder, ställer krav på att utveckla nya arbetssätt, involvera dem som berörs och att aktivt söka samverkan med såväl privata aktörer, bostadsrättsföreningar som idéburna organisationer.

3.2.3 Seniorers erfarenheter och synpunkter inom fokusområde bostäder

I dialogerna med olika seniorgrupper framförs att man anser att mycket arbete återstår med att förbättra tillgången till tillgängliga, trygga och ekonomiskt överkomliga bostäder och boendemiljöer. Att fokusområdet bostäder fortsatt är angeläget och behöver prioriteras råder det stor enighet om bland de deltagande seniorrepresentanterna.

I flertalet dialoger förespråkar seniorer bostadsformer som ger möjlighet att välja att bo i gemenskap med andra och gärna generationsöverskridande. Likaså lyfter de vikten av tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder då många seniorer har låga inkomster. Framtidsutvecklarna känner till exemplet där Framtiden byggt nytt men med olika standard i olika lägenheter och differentierade hyror. De ser positivt på att man kan bygga med lite enklare

²³ Institutet för mänskliga rättigheter, Årsrapport 2025, del 2 Äldre personers mänskliga rättigheter

standard hålla för att hålla lägre hyror. Framtidsutvecklarna framför att de under planperioden har varit aktiva i frågan om att äldre ska kunna bo ihop i trygghetsboende och i olika former av gemenskapsboende. Gemenskapsboendet i Högsbo lyfts fram som positivt exempel och de uppmanar kommunen att pröva flera olika sätt att skapa bostäder.

Från seniorrepresentanterna i några av de rättighetsbaserade råden förs också trygghet fram som en viktig faktor. Man vill kunna bo tillsammans med andra man känner sig trygg med. Några lyfter fram behovet av personal på ett trygghetsboende, att det finns en kontaktperson som de boende enkelt kan nå. Det behöver då även finnas finskspråkig personal.

De aktiviteter som handlar om information och rådgivning rörande bostäder är okänd för de allra flesta seniorer i dialogerna. Att informera via goteborg.se eller sprida genom pensionärsorganisationer som skett i dessa aktiviteter, är inte tillräckligt. Det finns behov av mer riktad information till minoritetsgrupper liksom information på finska. De som har känt till och deltagit i bussresor som Boplats ordnat är mycket nöjda.

Meningsfullheten i att genomföra en aktivitet om året i bostadsområdet i ifrågasätts. De aktiviteter som genomförs behöver ske oftare och tilltala många i området. Det behövs dialog med föreningarna och de boende i planering och genomförande. Kanske handlar det mer om att skapa naturliga mötesplatser genom billiga gym, promenadlingor och bastuanläggningar, säger seniorerna. Seniorerna efterlyser tillgång till lokaler där boende och föreningar kan skapa aktiviteter. Det är en genomgående svårighet att kunna hyra eller låna en lokal och man upplever att det blivit svårare och att lokaler i bostadsområden har stängts. Särskilt svårt verkar det vara för minoritetsgrupper. Fastighetsägare och kommunen behöver lita på medborgarna och föreningarna och kunna tillhanda hålla resurser och lokaler. Kanske är det relations- och tillitsskapande aktiviteter som är allra viktigast.

3.2.4 Redovisning av aktiviteter inom fokusområde bostäder

3.2.4.1 Utveckla befintlig modell för trygghetsboende som främjar generationsmöten

Seniorer uttrycker ett behov av att känna gemenskap och tillhörighet med grannar i sitt närområde. Detta kan vara ett sätt att minska både ensamheten och ålderssegregationen i staden och erbjuda olika typer av sätt att bo med gemenskap och trygghet.

Aktiviteten innebär att utveckla en modell och arbetsätt för trygghetsboende för att främja generationsmöten mellan seniorer och exempelvis studenter, och nyanlända med olika åldrar och bakgrunder. Minst ett sådant boende ska inrättas under planperioden. Långsiktigt förväntas detta leda till självständighet i boendet för seniorer, att kunna sköta sig själv och samtidigt kunna träffa andra

människor och även andra åldersgrupper. Därmed en upplevelse av minskad ensamhet.

Aktivitet	Ansvar
2.1 Utveckla befintlig modell för trygghetsboende som främjar generationsmöten och inrätta minst ett sådant. Aktiviteten skulle vara genomförd senast 2023.	Huvudansvarig: exploateringsnämnden Medansvariga: AB Framtiden, Boplats, Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Huvudansvarig förvaltning, exploateringsförvaltningen, rapporterar att aktiviteten inte varit möjlig att genomföra. Förvaltningen hänvisar till att en leverantör bedömde att de inte kunde få lönsamhet i projektet om trygghetsboende och därför valde att lämna samarbetet. Det saknas rapportering om utveckling av modell och arbetssätt för trygghetsboende som främjar generationsmöten. Förvaltningen förespråkar bostadsanpassning och genomförande av trygghetsboende i befintligt bostadsbestånd.

Medansvarig styrelse, AB Framtiden, rapporterar att de har medverkat till ett trygghetsboende med generationsmöten i nyproduktion. Detta har genomförts av Familjebostäder och Framtiden Byggutveckling i samverkan med den ideella föreningen Boihop i Högsbo (Högsboet).²⁴ Där har man skapat ett gemenskapsboende med 31 hyreslägenheter i olika storlekar som också inrymmer trygghetsboende. Högsboet stod klart för inflyttning våren 2023. En utmaning i projektet var att kunna förhandla en lämplig hyres- och förvaltningsnivå för fastigheten.

Det framgår av rapporteringen att det inte funnits någon samverkan mellan de parter som i planen har ansvar för genomförandet. AB Framtiden har främst samverkat med föreningen Boihop. Något som möjliggjorde projektet var att det fanns en markanvisning och detaljplan som tillät kollektivboende redan innan samarbetet inleddes. AB Framtiden bedömer också att den tekniska kompetens och de ekonomiska resurser som de hade, var en viktig förutsättning och möjliggjorde samarbetet när den ideella föreningen tog kontakt. ÄVO har haft dialog med kontaktperson på exploateringsnämnden (tidigare fastighetsnämnden) för att erbjuda stöd och att involvera seniorer. AB Framtiden anger att samverkan med äldre samt vård- och omsorgsnämnden fungerat väl.

När det gäller seniorers delaktighet har enstaka dialog skett med föreningen SPF seniorerna och information lämnades i tidigt skede till framtidsutvecklarna. AB Framtiden rapporterar att Boihop och senare Högsboet kooperativa hyresgästförening har varit djupt delaktiga i utformningen av fastigheten under hela processen. Samtliga representanter har i princip varit seniorer.

Stadsledningskontorets bedömning är att aktiviteten delvis har genomförts genom det trygghetsboende i generationsblandat hus som har skapats i samverkan med en ideell förening. Det är i liten skala men visar ändå på

²⁴ Boihop är en ideell förening som arbetar för kollektivhus och bogemenskaper i alla stadsdelar, mer info på föreningens hemsida. [Egen lägenhet och gemensamt boende](#)

möjliga vägar framåt. Någon modell för trygghetsboende som främjar generationsmöten har inte skapats under planperioden.

Kombinationen av den idéburna föreningens drivkraft och allmännyttans resurser verkar ha varit en framgångsfaktor i genomförandet. Samverkan mellan ansvariga nämnder och styrelser har inte initierats vilket kan vara en orsak till att den modell för generationsblandat trygghetsboende som skulle tagits fram under planperioden inte finns.

3.2.4.2 Underlätta nybyggnation av bostäder för seniorer som är ekonomiskt överkomliga

Många seniorer bor idag i fysiskt otillgängliga bostäder samtidigt som många inte skulle ha råd att bo i nyproducerade lägenheter som skulle kunna möta behovet av en mer tillgänglig bostad. Äldre kvinnor som grupp har sämre ekonomiska förutsättningar och även längre genomsnittlig livslängd än män vilket medför fler år med svag ekonomi. Aktiviteten handlar om att underlätta nybyggnation av fysiskt tillgängliga bostäder för seniorer som också är ekonomiskt överkomliga.

De resultat som förväntades av aktiviteten var att i tilldelning av mark skulle det ställas krav på byggnation som kan vara fysiskt tillgänglig och ekonomiskt överkomlig för seniorer. I de sociala konsekvensanalyser som görs i tidiga skeden av planeringsprocessen förväntades att ojämlika livsvillkor hos seniorer skulle vara med som ett väsentligt perspektiv. Effekter av detta förväntades bli att andel planerade bostäder med hyresnivåer som är fysiskt tillgängliga och ekonomiskt överkomliga skulle öka under planperioden.

Aktivitet	Ansvar
2.2 Underlätta nybyggnation av bostäder för seniorer som är både fysiskt tillgängliga och ekonomiskt överkomliga över hela staden. Aktiviteten ska genomföras kontinuerligt under planperioden.	Huvudansvarig: exploateringsnämnden Medansvariga: AB Framtiden, Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och de fyra geografiska socialnämnderna

Huvudansvarig förvaltning, exploateringsförvaltningen, rapporterar att aktiviteten inte varit möjlig att genomföra. Fysisk tillgänglighet i nyproduktion sker alltid. Men när det gäller ekonomiskt överkomliga bostäder hänvisar förvaltningen till konjunkturen och de villkor som gäller på byggmarknaden som gör det svårt att bygga ekonomiskt överkomliga bostäder.

Socialförvaltningen sydväst rapporterar att de inte kan se att arbetet med att underlätta för nybyggnation av bostäder för seniorer har varit framgångsrikt i de processer de har deltagit i och kan inte se att det har varit något riktat arbete i staden kopplat till den här frågan. Socialförvaltningen Hisingen upplever att de ordinarie processerna lämnar lite utrymme för de lokala och sociala perspektiven och att frågan om bostadsutbudet i enskilda planprocesser inte tar hänsyn till de kunskaper och perspektiv som förvaltningen bidrar med. Man uppfattar att de ekonomiska och hela staden-perspektiven har företräde framför de lokala och sociala. Övriga två socialförvaltningar har ingen uppfattning om hur arbetet har gått.

AB Framtiden rapporterar att de genom ett av bostadsbolagen i koncernen byggt lägenheter med differentierad hyra i ett nyproduktionsprojekt. 11 av 22 bostäder fick lägre hyra.

Det framgår av rapporteringen att det inte funnits någon samverkan mellan parterna i planen i denna aktivitet. Exploateringsnämnden svarar att i nybyggnation är det främst stadsbyggnadsnämnden som är samverkanspart. Socialförvaltningarna svarar att de inte har kontaktats av eller samverkat med exploateringsförvaltningen i denna aktivitet. Någon pekar också på att de inte heller har märkt av någon samverkan med ÄVO. Socialförvaltning sydväst lyfter att de av exploateringsförvaltningen blivit inbjudna och deltagit i utvärdering av en markanvisning i ett av stadsområdets socioekonomiskt utsatta områden, utifrån sociala krav som har ställts. Att ställa sociala krav i markanvisningar med inriktning mot ett seniorperspektiv är något som staden skulle kunna utveckla.

Seniorer har inte varit delaktiga i denna aktivitet utöver ett par informationstillfällen i tidigt skede. Exploateringsförvaltningen rapporterar inget på frågan och vare sig ÄVO eller socialförvaltningarna har haft någon dialog eller samverkan med seniorer kopplade till denna aktivitet. Socialförvaltning sydväst rapporterar dock att de involverar civilsamhället i planprocesser och då bland annat seniorer.

Genom de nyproducerade lägenheterna med differentierad hyra bedömer stadsledningskontoret att aktiviteten delvis är genomförd. Aktiviteten i sin helhet, underlätta nybyggnation av bostäder för seniorer som är tillgängliga och ekonomiskt överkomliga, har inte genomförts. Det finns inga resultat rapporterade utöver de 11 lägenheter som nämns ovan.

3.2.4.3 Satsning för att hjälpa seniorer som vill flytta till mer ändamålsenliga bostäder

Många seniorer har låg kännedom om boendalternativ, bostadstillägg och bostadsanpassning. Idag agerar många seniorer sent i frågan om att flytta till en behovsanpassad bostad. Det är fördelaktigt både för individ och samhälle om fler äldre kan klara sig själva längre i en tillgänglig bostad.

De förväntade resultaten av aktiviteten var att boendeformen trygghetsboende marknadsförs och blir känd hos seniorer i staden, att det finns fungerande stöd att hitta ändamålsenliga bostäder samt att detta är känt hos målgruppen. Det förväntades också att antalet äldre i Boplats kundregister ökar.

Aktivitet	Ansvar
2.3 Genomföra satsning för att hjälpa seniorer och personer med funktionsnedsättning som vill flytta till mer ändamålsenliga bostäder. Aktiviteten ska vara genomförd senast 2023.	Huvudansvarig: Boplats Göteborg AB Medansvariga: AB Framtiden, exploateringsnämnden, äldre- samt vård och omsorgsnämnden

150 seniorer har under planperioden deltagit i Boplats bussturer till trygghetsboende. Bussturerna har genomförts i samverkan med ÄVO, äldreombudsmannen och förvaltningen för demokrati och medborgarservice.

Deltagarna har varit nöjda och flera har efter detta anmält sig till Boplats. Bussurer kommer fortsatt erbjudas två gånger per år. Boplats har också spridit information på seniormässan och till pensionsorganisationer. Under hösten 2024 skickade Boplats ut broschyren ”Bo bra nu och i framtiden” till alla seniorer över 65 år. Den delades ut i den fysiska brevlådan. Antal anmälda seniorer på Boplats flerdubblades samma månad vilket med stor sannolikhet är ett resultat av att foldern nått ut väl till stadens seniorer.

I denna aktivitet rapporterar såväl huvudansvariga Boplats liksom medansvariga AB Framtiden och ÄVO att samverkan varit god och viktig för genomförandet.

Framtidsutvecklarna har deltagit i dialog med Boplats om innehåll och utformning av broschyren ovan. Göteborgs pensionärsråd har varit delaktiga i utformningen av bussresorna och vid besök på trygghetsboenden har hyresgästerna berättat om boendeformen.

Aktiviteten har genomförts, men i liten skala. Stadsledningskontoret bedömer att Boplats, i samverkan med medansvariga förvaltningar, har genomfört det som anges i planen med gott resultat och ser positivt på att insatsen är implementerad i ordinarie verksamhet. Det är angeläget att information sprids på fler sätt än vad som skett, så att fler seniorer känner till och har tillgång till denna insats, då den möjliggör för fler att kunna välja en tillgänglig bostad i tid. Informationsbroschyren ”Bo bra nu och i framtiden” har skickats hem i brevlådan och verkar ha fått stort genomslag vilket visar på vikten av skriftlig information hem till seniorhushåll. Denna aktivitet hänger tätt samman med aktivitet 2.4 om behovet av rådgivning.

3.2.4.4 Särskild rådgivning till seniorer som vill byta bostad

Det finns ett behov av oberoende och pålitlig rådgivning när seniorer funderar på att byta till en mer ändamålsenlig bostad. Flera seniorer har uttryckt att det upplevs svårt, krångligt och energikrävande att byta bostad.

Rådgivningen i denna aktivitet skulle vara ett komplement till annan rådgivning som erbjuds i staden. De förväntade resultaten var att tillgången till rådgivning om boende och flytt marknadsförs och blir känd hos seniorer i staden. Effekter som förväntades var att seniorer använder sig av rådgivningstjänsten och upplever stöd i privatekonomiska beslut i samband med flytt.

Aktivitet	Ansvar
Erbjuda rådgivning till seniorer som vill byta bostad. Aktiviteten skulle vara genomförd senast 2022.	Huvudansvarig: nämnden för demokrati- och medborgarservice Medansvariga: Boplats Göteborg AB samt äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Den rådgivning som skulle erbjudas seniorer genom förvaltningen för demokrati och medborgarservice, inför en eventuell flytt till mer ändamålsenlig bostad, har inte genomförts då nämnden menar att detta inte ligger inom nämndens grunduppdrag och inte ryms inom den budget- och skuldrådgivning samt konsumentrådgivning som förvaltningen bedriver. I stället har förvaltningen publicerat information och råd på en nyskapad sida på

goteborg.se. Att information finns på goteborg.se har spridits via pensionärsorganisationer och förvaltningen uppger att dessa har uppskattat informationen.

Aktiviteten är ej genomförd då någon rådgivningstjänst inte har erbjudits. Stadsledningskontoret ser inte någon motsättning mellan aktiviteten och nämndens grunduppdrag. Eftersom planen ännu är giltig finns tid att genomföra denna insats.

3.2.4.5 Koncept för att öka sociala kontakter och trygghet i boendemiljön

Sociala kontakter, samtal med grannar och att känna gemenskap i boendemiljön kan öka trygghet, välbefinnande och individens hälsa.

Förväntade resultat av aktiviteten var att det minst en dag om året genomförs sociala aktiviteter inom- och utomhus i Framtidenkoncernens bostadsområden som en del av andra arrangemang. Detta förväntades få effekt genom ökad upplevd trygghet samt fler sociala möten och ökad rörlighet utomhus i området.

Aktivitet	Ansvar
2.5 Ta fram koncept och genomföra aktiviteter en dag om året Ska genomföras under hela planperioden.	Huvudansvar: Förvaltning AB Framtiden Medansvarig: äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Aktiviteten har genomförts i form av en pilot för att utforma koncept för sociala kontakter och trygghet i boendemiljön. Denna genomfördes 2022 i ett bostadsområde i samband med ett torg-arrangemang. Arrangemanget bidrog till att samma lokal fortsatt att användas för andra senioraktiviteter efter att tidigare ha stått tom. Erfarenheterna från pilotprojektet gav underlag för planering av andra arrangemang som anordnas i mötesplatser som finns i trygghetsboenden. Det finns dock ingen rapportering om resultat av andra arrangemang än denna pilot.

Samverkan kring pilotprojektet har till stora delar fungerat väl men resurser och förutsättningar ser olika ut för olika aktörer vilket försvårade samverkan. En framgångsfaktor var tidig samverkan med den lokala mötesplatsen för seniorer samt civilsamhället lokalt. ÄVO rapporterar att de har varit med som stöd genomförandet.

Aktiviteten har delvis genomförts i liten skala genom denna pilot. Stadsledningskontoret anser att för att få resultat och effekt vad gäller seniorers trygghet, välbefinnande och hälsa behöver de erfarenheter och lärdomar som kom fram genom pilotprojektet formuleras, vidareutvecklas och omsättas i fortsatt arbete. Aktiviteter behöver ske kontinuerligt i vardagen och tillsammans med seniorer och civilsamhälle. Planens utformning med en aktivitet om året bedöms inte kunna ge önskvärda effekter.

3.3 Fokusområde social delaktighet och inkludering

3.3.1 Målbild

Social delaktighet och inkludering är ett av tre prioriterade fokusområden i planen och betonar vikten av att äldre ska kunna delta i sociala, kulturella, politiska och religiösa aktiviteter. Det handlar om att skapa gemenskap, möjliggöra social interaktion och motverka ålderism och diskriminering för att främja hälsa och livskvalitet. Fokusområdet syftar också till att lyfta äldres resurser och engagemang samt att arbeta för att minska ålderism och åldersdiskriminering och säkerställa att alla äldre känner sig respekterade och har möjlighet att bidra till samhället oavsett bakgrund eller förutsättningar.

Målbilden för fokusområdet är att *Göteborgs Stad har socialt inkluderande miljöer och verksamheter som främjar delaktighet, tar tillvara på äldres resurser och engagemang samt uppmuntrar äldre att gå ut och delta i sociala nätverk*. Fokusområdet omfattar tre aktiviteter med en indikator kopplat till sig. I tabellen i bilaga 3 finns utfallet av indikatorn redovisad med en kommentar.

3.3.2 Stadsledningskontorets bedömning av fokusområde social delaktighet och inkludering

Social delaktighet och inkludering är mänskliga rättigheter och en central fråga för seniorer. Stadsledningskontoret anser att fokusområdet är viktigt för att uppnå planens övergripande målsättning. Målbilden är dock bred, omfattande och långsiktig och det går inte att bedöma om de tre aktiviteterna i planen bidragit till målbilden i sin helhet. Staden är en av många aktörer som påverkar seniorers möjligheter att delta i samhällslivet. Det krävs därmed ett större arbete på bred front för att se förflyttningar i den riktningen som målbilden anger för att säkerställa seniorers rätt till social delaktighet och inkludering, att se dem som en resurs och för att förebygga ålderism.

Genomförandet av aktiviteterna har varit varierande. En aktivitet har genomförts, en har delvis genomförts och en har inte genomförts. Aktiviteterna aktivitetskompis och konceptutveckling för livsberättelser kunde inte startas enligt plan på grund av bristande förutsättningar och resurser. Detta ledde till att de utvecklades på annat sätt än vad planen angav. Inga resultat har rapporterats för dessa, men arbete med konceptutveckling för livsberättelser har påbörjats. Aktiviteten pratbanken har däremot visat positiva resultat och effekter. Syftet var att skapa möten och att allt fler känner sig bekväma och använder pratbankarna för samtal, vilket invånare som varit i kontakt med staden har uppskattat. I dialogen med seniorer har aktiviteten pratbanken däremot lett till blandade reaktioner, där många var tveksamma till märkningen ”pratbank” och upplevde skylten som kravfylld eller avskräckande. Stadsmiljöförvaltningen ser behov av att en uppföljning av bankarnas effekter görs. Stadsledningskontoret menar att i en sådan uppföljning skulle även skyltningens signaler och namnvalet kunna ingå.

Samverkan kring aktiviteterna har varit varierande. Den samverkan som har fungerat bra är kopplad till aktiviteten pratbanken. ÄVO bedömer att den goda samverkan och stöd från ledning och förtroendevalda har varit avgörande för de positiva resultaten. Däremot har det funnits en rad utmaningar vad gäller samverkan kopplad till de två andra aktiviteterna, beroende på juridiska, ekonomiska hinder och resursmässiga skäl.

Då samverkan inom staden inte fungerat som det var tänkt i de två aktiviteterna aktivitetskompis och livsberättelser, etablerade ÄVO en samverkan med aktörer inom civilsamhället för att driva aktiviteterna framåt. Sett tillbaka visade detta sig detta vara ett bra initiativ, då organisationerna redan identifierat samma behov och börjat utveckla aktiviteter med samma syfte som planens aktiviteter. Som planerat var seniorer involverade i vart pratbankarna ska stå, vilket också bidragit till bättre resultat än när andra aktörer bestämt vart bankarna ska stå. Detta visar på betydelsen av att ta tillvara seniorers synpunkter och erfarenheter för att få ett bättre resultat.

3.3.3 Seniorers erfarenheter och synpunkter inom fokusområde social delaktighet och inkludering

Social delaktighet och inkludering var ett av de fokusområdena som dialogen med seniorer uppehöll sig kring mest. En god livskvalitet för seniorer handlar om att känna sig inkluderad, ha frihet, ekonomisk trygghet och tillgång till vård, aktiviteter och gemenskap. Samtliga seniorer betonade betydelsen av social delaktighet och inkludering, särskilt med hänsyn till ofrivillig ensamhet. Det behövs ett bredare utbud av aktiviteter som passar olika seniora grupper än vad som fokusområdet omfattar, liksom tillgång till mötesplatser för att träffa andra. Det fanns positiva erfarenheter av mötesplatserna där Göteborgs Stad tillhandahåller lokaler och resurser och flera seniorer underströk samtidigt vikten av att använda och engagera befintliga mötesplatser mer. Några var dock kritiska till de aktiviteter som finns inom fokusområdet och särskilt att fokus låg för mycket på de ”äldre-äldre”. Planen har drag av ålderism och att tre aktiviteterna inte är tillräckliga för att främja delaktighet. Frågan väcktes om vad delaktighet egentligen innebär – handlar det enbart om fritidsaktiviteter eller något bredare?

Framtidsutvecklarna betonade vikten av meningsfulla aktiviteter och social gemenskap men påpekade att aktiviteten aktivitetskompis borde ha skett i samarbete med befintliga plattformar såsom SPF Seniorernas app Mötesglädje i stället för att utveckla en egen. Andra seniorer hade synpunkter på begreppet ”aktivitetskompis”, då det antyder en relation som kanske inte alltid finns. Seniorerna och framtidsutvecklarna framhöll att kompisar hittar man på bra mötesplatser där människor samlas och gör saker tillsammans.

Några framtidsutvecklare berättade att de hade varit aktiva och med i arbetet när aktiviteten berättelsetema skulle starta igång, men arbetet upphörde mycket beroende på att det inte fanns tillgång till en lokal. De, liksom övriga seniorer, poängterade att ha god tillgång till lokaler och mötesplatser är betydelsefullt.

Framtidsutvecklarna kände till att 21 pratbänkar placerats ut, och att en vidareutveckling pågår med pratbänkar 2.0 och där seniorers synpunkter tas tillvara på ett bättre sätt. En stark kritik riktades dock mot bänkarnas ergonomi, då de upplevs som obekväma och hala. Kritiken togs inte i beaktande initialt, men nu har åtgärder utlovats. I dialogen med seniorerna och framtidsutvecklarna drogs slutsatsen att pratbänkar som bänkar är en god idé och viktiga i stadsmiljön. Även de sociala aktiviteterna runt bänkarna uppfattades som bra. Många var dock tveksamma till att tydligt märka dem som ”pratbänkar”. De menade att skylten på pratbänkarna kan kännas kravfylld eller avskräckande och förordade att se över namnvalet.

3.3.4 Redovisning av aktiviteterna inom fokusområde social delaktighet och inkludering

3.3.4.1 Aktivitetskompis

Många seniorer uttrycker ett behov av att de gärna vill gå på aktiviteter men det kan vara svårt att hitta någon att gå med. Aktiviteten innebär att ett koncept tas fram och skapa en gemensam plattform för matchmaking av personer som vill gå på olika sociala aktiviteter. Detta för att tillgängliggöra aktiviteter, öka möjligheten att skapa nya eller fler sociala relationer och att det upplevs tryggare att gå tillsammans med någon. Seniorer ska vara delaktiga i utvecklingen av tjänsten. För att få en jämlik tillgång till aktiviteter behöver de samverkande aktörerna säkerställa att det sker aktiviteter i hela staden.

Aktivitet	Ansvarig
3.1 Ta fram modell och plattform för konceptet Aktivitetskompis. Aktiviteten ska vara genomförd senast 2023.	Huvudansvarig: Äldre samt vård- och omsorgsnämnden Medansvariga: kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, idrottsföreningsnämnden, nämnden för intraservice.

ÄVO som var huvudansvarig rapporterar att aktiviteten kom att utvecklas på annat sätt än som angetts i planen. Ekonomiska resurser, teknik samt juridiska förutsättningar fanns ej på plats för att skapa en plattform i stadens regi. Det skulle också kräva mycket personella resurser för att fungera och upplevelsen hos ÄVO var att det var svårt att få med alla förvaltningar. Andra vägar undersöktes och behovet sammanföll med andra aktörer som sett liknande behov. ÄVO inledde ett samarbete med SPF Seniorerna som hade tagit fram en app mötesglädjen för att motverka ofrivillig ensamhet. SPF lanserade appen våren 2023 och seniorer har testat appen för stadens räkning. Några resultat finns i nuläget inte inrapporterat hur appen fungerat och om den var bra.

Stadsledningskontoret bedömer aktiviteten som ej genomförd.

3.3.4.2 Konzeptutveckling med berättelsetema i närområdet

Aktiviteten syftar till att minska ålderism och bidra till mer gemenskap genom att låta olika berättelser och livshistorier med självvalda teman ta plats i en fysisk lokal i närområdet efter dagtid till blandade åldrar. Olika miljöer ska

testas och utvecklas att arbeta med konceptet berättelsetema. För att skapa intresse att komma till mötesplatser och föreningar behöver det finnas meningsfulla aktiviteter där personer kan dela sina livsberättelser med varandra. Konceptet förväntas också ska spridas så att kontakter med andra stadsdelar och kommuner etableras för att ta del av varandras livsberättelser.

Aktivitet	Ansvarig
3.2 Konzeptutveckling med berättelsetema som bidrar till mer gemenskap och mindre ålderism i närmiljöer. Aktiviteten ska vara genomförd 2022.	Huvudansvarig: Äldre samt vård- och omsorgsnämnden Medansvariga: Förvaltnings AB Framtiden samt idrotts- och föreningsnämnden

Denna aktivitet utvecklades till viss del till något annat än vad som planen angav. Snarlika aktiviteter skapades där Stadsmissionen och Sensus hade utvecklat en metod med Livsberättargrupper, vilken en ÄVO:s avdelningar sedan implementerade i sin verksamhet. Bostadsbolag har ställt lokaler tillförfogande och då främst på trygghetsboenden och spridit information om aktiviteter som anordnas. Det finns dock inget inrapporterat om konceptet varit lyckat och vilka resultat som skapats.

Samverkan mellan ÄVO och AB Framtiden har fungerat bra där bolaget tillhandahållit lokaler och spridit information om livsberättelserna. Däremot har inte samverkan fungerat mellan ÄVO och idrotts- och föreningsförvaltningen som skriver att de avvaktade ÄVO:s initiativ i denna fråga. ÄVO har inte uppgett i sin rapportering om de bakomliggande orsakerna till att samverkan inte skett.

Framtidsutvecklarna har involverats i aktiviteten där de berättat i olika sammanhang om sina erfarenheter av att åldras i Göteborg och om möjligheter med att ta vara på äldre som en resurs i samhället. Det finns dock ingen information om samverkan har skett med en andra grupper seniorer för att få en större bredd på de som deltar i aktiviteten.

Stadsledningskontorets bedömning är att aktiviteten delvis genomförts.

3.3.4.3 Pratabänken

Aktiviteten grundar sig i seniorers behov att känna delaktighet och möjlighet till mellanmänskliga möten och sociala interaktioner i offentliga miljöer. Tillgängliga sittplatser med särskild utformning ska placeras ut där seniorer tycker om att vistas. Bänkarna blir även en plats att vila på vid längre förflyttning. Bänkarna ska bjuda in och uppmana personer att prata med varandra på utvalda platser i offentliga miljöer som seniorer tycker om att vistas i. Pratabänkarna förväntas bidra till möten och samtal uppstår och att allt fler känner sig bekväma och använder pratabänkarna för samtal. Seniorer ska involveras i placering och utformning av bänkarna.

Aktivitet	Ansvarig
3.3 Inrätta pratabänkar på minst tio offentliga platser med jämlik geografisk placering i staden. Aktiviteten ska vara genomförd senast 2021.	Huvudansvarig: Stadsmiljönämnden Medansvarig: Äldre samt vård- och omsorgsnämnden

Staden har placerat ut 21 pratbänkar på 11 platser, dubbelt så många som planerat. Initiativet har varit framgångsrikt och välkänt i alla åldersgrupper, med önskemål om fler bänkar. En uppdaterad version, "Pratbänkar 2.0", utvecklas, och stadsmiljöförvaltningen utreder möjligheten att inkludera det i det ordinarie utbudet. En tydlig effekt enligt stadsmiljöförvaltningen är att en tillgänglig soffa placerats ut enligt lokala äldres önskemål, vilket ökat användningen. Detta har visat sig mer effektivt än när förvaltaren inom Göteborgs Stad gjort bedömningen. Förvaltningen ser dock behov av fler observationer och dialoger med invånare för att bekräfta effekten.

Enligt ÄVO har samverkan fungerat väl tack vare tidigt stöd från ledning och förtroendevalda. Detta har underlättat kontakt och initiativ till dialog mellan förvaltningar.

Seniora grupper har bidragit med förslag på placeringar. Workshops med barn, seniorer, framtidsutvecklare och invånarguider har hållits för att vidareutveckla pratbänkarna och Göteborgs Stads sverigefinska råd har efterfrågat finskspråkig skyltning. Pratbänkarna har använts i insatser mot ensamhet och psykisk ohälsa, med aktiviteter som musikstunder och generationsmöten. Andra informationsinsatser om hälsa har nått över 100 seniorer och hållits på flera språk. ÄVO ser dock behov av förbättring i hur invånarnas synpunkter hanteras. Det finns dock ingen information om pratbänkarnas bidrag till mellanmänniska möten utan staden engagemang och att allt fler känner sig bekväma och använder pratbänkarna för samtal.

Stadsledningskontoret bedömer aktiviteten som genomförd. Aktiviteten har visat goda resultat och stadsledningskontoret ser positivt på det engagemang som pratbänkarna skapat, men stödjer stadsmiljöförvaltningen att fler observationer och dialoger med invånarna behövs för att undersöka pratbänkarnas effekter. Stadsledningskontoret stödjer också ÄVO:s bedömning att den goda samverkan som funnits i att genomföra aktiviteten har varit en framgångsfaktor för de positiva resultaten. Det samma gäller samverkan med civila samhället och seniorers delaktighet i aktiviteten.

3.4 Fokusområde stadsmiljö och stadsutveckling

3.4.1 Målbild

Stadsmiljöns gestaltning och innehåll har stor betydelse för självständighet, livskvalitet och skapar förutsättningar för att delta och vistas i offentliga rum. Ett åldersvänligt perspektiv på stadsutveckling kännetecknas av närhet, tillgänglighet och trygghet i stadsmiljöer och grönytor. Seniorer ska vara delaktiga i stadsutvecklingsprocessen så att målgruppens mångfacetterade behov beaktas i planering och gestaltning av staden. Det är viktigt att använda en normkritisk analys och säkerställa en bred representation bland seniorer gällande ålder, etnisk tillhörighet, kön, könsöverskridande identitet och uttryck,

funktionsnedsättning, sexuell läggning, religion eller trosuppfattning, socioekonomi och bostadsområde för att möjliggöra en grundlig behovsanalys.

Målbilden för fokusområdet stadsmiljö och stadsutveckling är att *Göteborgs Stad planerar och gestaltar åldersvänliga stadsmiljöer som stödjer möjligheten att åldras i närmiljöer genom dialog med seniorer och att ta till vara gruppens mångfacetterade behov*. Fokusområdet består av en aktivitet. I planen finns en indikator. I utvärderingen redovisas fler indikatorer. se bilaga 3.

3.4.2 Stadsledningskontorets bedömning av fokusområde stadsmiljö och stadsutveckling

Fokusområdets enda aktivitet handlar om att sociala konsekvensanalyser (SKA) med seniorperspektiv ska göras vid planering och utveckling av staden. Att det görs SKA med seniorperspektiv har påverkan på resultat och effekter inom fokusområdena mobilitet och bostäder är därför av central betydelse. Indikatorer kopplade till fokusområdet finns i bilaga 3.

Aktiviteten är delvis genomförd. Det har gjorts uppdatering av stödmaterial för att genomföra SKA. Rapportering visar att seniorperspektiv sällan är med när SKA görs och i dialog med seniorer framkommer att de inte har varit delaktiga varken i framtagande av stödmaterial eller i genomförda SKA. Några effekter för seniorer går därför ännu inte att se.

Verktuget SKA har funnits inom staden i nästan 15 år, men stadsledningskontoret konstaterar, utifrån tillgängliga underlag, att de sociala konsekvensanalyserna inte fått tillräckligt genomslag i arbetet med att planera och utforma åldersvänliga stadsmiljöer. Seniorperspektiv används sällan och det sker inte systematiskt. Planprocesser är långsiktiga och tar tid att genomföra, och det kan vara svårt att se hur de analyser som görs påverkar stadsutvecklingen på lång sikt. Det kvarstår dock att seniorer sällan är med och bidrar med sina kunskaper och erfarenheter som det är tänkt i fokusområdets aktivitet. När seniorperspektiv används är det oftast tjänstepersoner som själva gör analyser utifrån ett seniorperspektiv. Stadens planeringsprocesser fångar inte i tillräcklig grad upp eller tar till vara gruppens mångfacetterade behov.

Stadsledningskontoret ser positivt på att förvaltningar uttrycker en vilja att framöver involvera seniorer, och bedömer att det är ett utvecklingsområde för alla berörda nämnder och styrelser att aktivt fånga upp, föra dialog och lyssna på seniorer för att på så sätt bättre kunna skapa åldersvänliga stadsmiljöer. Det utgör också en del i arbetet med universell utformning och behoven sammanfaller i stora delar med andra medborgargrupper. Arbetet med att systematiskt föra in seniorperspektiv i sociala konsekvensanalyser behöver fortsatt fokus och få ett större genomslag i planering och utveckling av stadsmiljöer och närmiljöer att åldras i.

Stadsbyggnadsförvaltningen har en central roll i hur arbetet med SKA sker och är även huvudansvarig för denna aktivitet. Medansvariga förvaltningar inom stadsutveckling har också en samordnande roll i att arbete med SKA sker på ett sådant sätt att seniorers olika behov synliggörs och analyseras. Flera

förvaltningar pekar på socialförvaltningarnas viktiga roll som stöd för att få med sociala perspektiv och lokal kunskap. Av de fyra geografiska socialförvaltningarna och ÄVO är det enbart socialförvaltning sydväst som i ordinarie uppdrag rapporterar att de fört dialog med seniorer i stadsområdet inom stadsutvecklingsområdet. Det framgår heller inte att de fyra socialförvaltningarna i sitt samordningsansvar för stadsutveckling inom respektive stadsområde tagit en aktiv roll i för att skapa social kunskap där seniorers perspektiv involveras. Här finns synergier med till exempel program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa. Det krävs samspel mellan alla berörda förvaltningar liksom ett proaktivt arbetssätt för att skapa, analysera och ta till vara social kunskap i planprocesserna och i detta fall särskilt seniorers behov och perspektiv. Stadsledningskontoret bedömer att ansvar, arbetssätt och samspel i arbetet med sociala perspektiv i stadsutveckling, och baserat utvärderingen av denna plan särskilt seniorers, behöver vidareutvecklas.

I målbilden fanns en förväntan på att seniorer skulle involveras i denna aktivitet på olika sätt. Så har inte skett. Seniorer uppger att de har bjudits in mycket sporadiskt och inte i några stora stadsutvecklingsplaner eller SKA. Stadsledningskontorets bedömning är arbetet med att gestalta åldersvänliga stadsmiljöer är angeläget och att genomförande av SKA i högre grad sker med seniorers olika perspektiv.

3.4.3 Seniorers erfarenheter och synpunkter inom fokusområde stadsmiljö och stadsutveckling

Det framkommer i dialoger med framtidsutvecklarna att ingen har deltagit i genomförande av någon SKA och heller inte någon dialog kring några större stadsutvecklingsprojekt eller planprocesser. Det finns exempel på andra dialoger som en workshop om utomhusmiljöer som idrotts- och föreningsförvaltningen genomförde 2023.

I dialog med framtidsutvecklarna är uppfattningen att det sociala perspektivet ofta saknas. Det får stå tillbaka för ekonomiska perspektiv eller andra perspektiv. Vid ombyggnad i bostadsområden bygger man lekplatser vilket de tycker är bra, men de saknar att även väva in äldres behov. Underlagen på gator är inte anpassade för personer med funktionsnedsättning vilket gör det svårt för många äldre att gå. Några berättar om andra dialoger som man har deltagit i, och som varit bra och fått påverkan, men det upplevs som små regndroppar som faller här och där och man saknar helhetsgreppet för seniorers delaktighet.

En fråga som ställs är om de som leder och planerar staden känner till Framtidsutvecklarna? De vill delta i direkt kontakt med staden och användas i större utsträckning. De vill även ges möjlighet att komma med synpunkter i planärenden. Seniorer över lag kan involveras mer. Aktiviteten är bra men det behöver bli verkstad!

3.4.4 Redovisning av aktivitet inom fokusområde stadsmiljö och stadsutveckling

3.4.4.1 Sociala konsekvensanalyser (SKA) ska göras i alla planeringsprocesser och inkludera ett seniorperspektiv

Många seniorer uttrycker ett behov av att förstå hur de kan vara delaktiga. Utöver rätten att vara delaktig så utgör seniorer också en betydelsefull kunskapskälla om hur olika närmiljöer behöver vara utformade och sammankopplade för att möjliggöra god hälsa, delaktighet, självständighet och livskvalitet genom hela livet.

Aktiviteten förväntades stärka och synliggöra seniorperspektiv i arbetet med SKA samt ha påverkan på stadsutvecklingsprocesserna i staden. Det förväntades också att seniorer skulle involveras i planeringsprocessen, i synnerhet framtidsutvecklarna som grupp och att dessa ges möjligheter att lämna synpunkter i planärenden. Effekterna som förväntas är att olika seniorperspektiv omsätts i planering av stadsmiljöer och grönytor.

Aktivitet	Ansvar
4.1 Sociala konsekvensanalyser (SKA) ska göras i alla planeringsprocesser och inkludera ett seniorperspektiv med behovsanalys som synliggör seniorers mångfacetterade behov. Ska genomföras kontinuerligt under planperioden.	Huvudansvarig: stadsbyggnadsnämnden Medansvariga: exploateringsnämnden, stadsmiljönämnden, stadsfastighetsnämnden, kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, idrott- och föreningsnämnden, de fyra geografiska socialnämnderna

Förvaltningarna rapporterar att seniorperspektiv sällan och inte systematiskt är med i de sociala konsekvensanalyser (SKA) som görs. Det pågår dock ett arbete som på sikt kan stärka ett mer systematiskt arbete med att tillvara ta ett seniorperspektiv och även fånga upp seniorers erfarenheter direkt i samband med att SKA görs. Stadsbyggnadsförvaltningen och exploateringsförvaltningen lyfter fram att en uppdatering av handledning och dokumentationsstöd för SKA har gjorts, bland annat med syfte att stärka seniorperspektiven i detaljplaner och program. ÄVO lyfter fram att dialog mellan förvaltningar som genomförts under planperioden har ökat förståelsen för vad det innebär att åldras.

Socialförvaltningarna rapporterar att de deltar i SKA när stadsbyggnadsförvaltningen genomför dessa. ÄVO rapporterar inget om deltagande i SKA. Seniorperspektivet är ett bland flera perspektiv som lyfts fram i SKA. Deltagare i analysen är oftast endast tjänstepersoner från stadens förvaltningar. Idrotts- och föreningsförvaltningen skriver att det generellt är svårt att följa hur analyser som görs genom SKA får konsekvenser i planeringsprocesser eller konkret planarbete. Även socialförvaltning nordost pekar på svårigheten att följa kopplingar från de SKA som görs till resultat i faktisk byggnation många år senare.

Det arbete som gjorts är i de interna arbetsprocesserna och dessa är inte implementerade. Förvaltningarna skriver att det inte går att se några effekter i planprocessen ännu.

SKA förvaltas och utvecklas i samverkan mellan stadsbyggnadsförvaltningen, stadsfastighetsförvaltningen, exploateringsförvaltningen och socialförvaltningarna. Samverkan sker inom ordinarie former och är inget som skett kopplat till denna aktivitet. Socialförvaltningen Hisingen pekar på att aktiviteten inom arbetet för åldersvänliga Göteborg bör hanteras inom SKA/BKA styr- och arbetsgrupp för att kunna ha påverkan och på så sätt integreras i de ordinarie processerna.

Varken framtidsutvecklarna eller andra företrädare för gruppen seniorer har deltagit i framtagandet av handledning och dokumentationsstöd för sociala konsekvensanalyser (SKA). Socialförvaltningen sydväst har haft vissa dialoger med seniorer och även förmedlat kontakter till seniorer i planärenden. Övriga socialförvaltningar har inte involverat äldre i några dialoger eller kartläggningar om sociala behov i stadsmiljön och stadsutveckling. ÄVO arbetar genom åldersvänliga Göteborg med att föra dialog med seniorer om stadsutveckling men rapporterar inget om hur de bidrar med denna kunskap i genomförandet av SKA. Exploateringsförvaltningen skriver att de ser möjligheter framöver att bjuda in och involvera framtidsutvecklarna i platsbesök i samband med att sociala konsekvensanalyser ska göras.

Aktiviteten är delvis genomförd.Handledning och dokumentationsstöd för arbetet med SKA har uppdaterats men hade när rapporteringen gjordes, sommaren 2024, inte börjat användas. Stadsledningskontoret ser positivt på att handledningen gjorts och menar att det är angeläget att den börjar användas. Samarbete och samtal mellan förvaltningar under planperioden har bidragit till ökad förståelse om vad det kan innebära att åldras i Göteborg. Detta kan på sikt kan få positiv effekt på det fortsatta arbetet med stadsmiljö och stadsutveckling. Resultat av aktiviteten är vissa interna resultat på organisatorisk nivå. Mer konkreta resultat och effekter går inte att utläsa. Seniorer har inte involverats i genomförande av aktiviteten.

3.5 Fokusområde samhällsstöd och service

3.5.1 Målbild

Hur samhällsstöd och service utformas och är tillgängligt i förhållande till var man bor påverkar seniorers förmåga att upprätthålla en god hälsa och klara sig själv. Samhällsstöd och service behöver vara nära, lättillgänglig och möta seniorernas mångfacetterade behov. Gott och respektfullt bemötande liksom normmedvetet arbetssätt är grunden för åldersvänligt samhällsstöd och service.

Målbilden för fokusområde samhällsstöd och service är att *Göteborg Stad erbjuder tillgänglig service och tjänster som är lätta att förstå, använda och hitta fysiskt och digitalt*. Fokusområdet består av en aktivitet och det finns en indikator.

3.5.2 Stadsledningskontorets bedömning av fokusområde samhällsstöd och service

Alltmer service och tjänster inom Göteborgs Stad kräver att personer har digital kompetens och tillgång till digital utrustning. Det behövs stöd på olika sätt som når seniorer så att samhällsstöd och service kan göras tillgängligt och det framkommer av dialoger som genomförts med olika seniorgrupper att digitala tjänster är svåra och ofta otillgängliga.

Fokusområdet innehåller en aktivitet. Stadsledningskontoret bedömer att den är genomförd i liten skala med gott resultat, små viktiga steg på vägen. Material och metoder har spridits till fler delar inom ansvariga förvaltningar. Det finns därmed vissa förutsättningar att insatsen kan fortgå och skalas upp och möta behovet av kontinuerligt stöd. Däremot går det inte att se några effekter för seniorer i stort.

Stadsledningskontoret bedömer att samverkan fungerat väl och på ett positivt sätt bidragit i genomförandet. Att det har funnits både vilja och stort engagemang hos parterna verkar ha haft stor betydelse. Likaså att samverkansparterna har sett samverkan som en möjliggörare för att lyckas med genomförandet och att det har funnits en partssammansatt styrgrupp som varit drivande i aktiviteten.

Stadsledningskontoret bedömer att arbetet med att nå de grupper som har störst risk för digital exkludering behöver prioriteras högre än vad som framgår av arbetet under planperioden. Exempelvis har minoritetsgruppers behov inte fångats upp i genomförandet av aktiviteten. Det behövs en högre medvetenhet i samtliga stadens förvaltningar och bolag om riskerna med digitalt utanförskap och därmed brist på tillgång till samhällsstöd och service. Digitala tjänster behöver utformas så att de är tillgängliga även för de grupper som har störst risk för digital exkludering vilket skulle kunna innebära behov av att komplettera med personlig service. Som seniorerna påpekar handlar det inte bara om att öka seniorers kompetens utan även att staden ökar sin kunskap om och förståelse för hur stadens digitala tjänster behöver vara utformade och tillgängliga. Det är en demokrati- och delaktighetsfråga. Stadsledningskontoret bedömer att aktivitetens inriktning på digital kompetens är angelägen och att detta arbete behöver fortsätta. För att bidra till målbilden om att staden erbjuder tillgänglig service och tjänster i ett åldersvänligt Göteborg, krävs ett större arbete på bred front i stadens verksamheter med tillgänglighet, respektfullt bemötande och normmedvetet arbetssätt.

3.5.3 Seniorers erfarenheter och synpunkter inom fokusområde samhällsstöd och service

Digitala tjänster och service är ofta svåra att förstå och använda, det framkommer i dialoger med de olika seniorgrupperna. En stor del av samhällets tjänster digitaliseras och det går inte att bromsa den utvecklingen. Många seniorer saknar dator och smartphone. Vad gör staden för att nå alla som inte kan hänga med i den digitala utvecklingen?

I dialogerna framkommer att många tycker att de insatser som gjorts är bra. Det framgår av dialogerna, såväl de med framtidsutvecklarna som de med representanter för råd och andra minoritetsgrupper, att det behövs fler insatser, i större skala och att dessa behöver göras betydligt mer kända. Och det räcker inte med en kurs. Det behövs kontinuerligt stöd som är tillgängligt på många olika platser och ständig påfyllning av nya kunskaper. Den digitala utvecklingen går fort. På biblioteken går det att få bra stöd. Man uppskattar också det som genomförts av feriearbetare ”Unga IT-utbildare” två somrar på mötesplatser för äldre. Det skapar också generationsmöten vilket seniorerna uppskattar.

I dialogen med minoritetsgrupper framförs att alla inte besöker bibliotek och liknande kommunala institutioner så det är viktigt att använda olika kanaler och arbetssätt. Minoritetsgrupper kan också behöva muntlig information till exempel genom videos på sociala medier. Det är viktigt med språklig och kulturell förståelse och det förs fram förslag i dialogerna att staden i större utsträckning kan ta hjälp av nätverk och nyckelpersoner inom minoritetsgrupperna.

Framtidsutvecklarna ifrågasätter om de stora annonskampanjerna som genomfördes fått effekt. De menar också att det inte bara handlar om att seniorer behöver ökad kompetens utan att även staden behöver öka sin kunskap om seniorers behov av kommunikation och utformning av digital service. Den behöver riktas och utformas på olika sätt för att nå olika grupper. Det behöver finnas en normmedvetenhet, flera olika mötesplatser och verksamheter behöver användas och stöd finnas kontinuerligt.

3.5.4 Redovisning av aktivitet inom fokusområde samhällsstöd och service

3.5.4.1 Insatser för att öka digital kompetens och delaktighet hos seniorer

När planen togs fram fanns det flera spridda initiativ i staden, där både utbildningar och hjälp inom digital teknik erbjuds. Men det saknades helhetsperspektiv som säkerställer jämlik tillgång i att minska det digitala utanförskapet. Aktiviteten skulle samordnas som en övergripande demokrati- och delaktighetsfråga för att möjliggöra ett helhetsgrepp och minska det digitala utanförskapet hos göteborgarna.

De förväntade resultaten av aktiviteten var att kompetenshöjande insatser är genomförda med särskilt fokus på grupper som riskerar att exkluderas. Insatserna ska finnas tillgängliga för äldre på bibliotek, kulturhus, träffpunkter och mötesplatser med mera och utformade så att äldre blir nyfikna på att använda sig av digitala lösningar. Insatserna förväntades leda till att seniorer upplever ökad digital kompetens och känner till var det finns stöd att få.

Aktivitet	Ansvar
5.1 Kompetenshöjande insatser för att minska det digitala utanförskapet hos seniorer med särskilt fokus på grupper som riskerar att exkluderas.	Huvudansvarig: nämnden för äldre samt vård- och omsorg

Aktivitet	Ansvar
Ska genomföras kontinuerligt under planens giltighet.	Medansvariga: kulturnämnden och nämnden för demokrati och medborgarservice

Inledningsvis genomfördes en analys för att definiera det digitala glappet och olika behov hos målgrupper inom åldersgruppen. För att utveckla insatser inom fokusområdet användes metoden användardriven innovation, en metod där brukare deltar i utvecklingen. Inom aktiviteten har olika uppsökande kampanjer och informationskampanjer genomförts både för att ta reda på behov hos målgruppen och för att nå ut med den service som finns.

Digitalt stöd har genomförts på några olika sätt under planperioden. Dels har det genomförts utbildningar på stadsbiblioteket. Koncept, utbildningsmaterial och arbetssätt har spridits till andra bibliotek. Bibliotekspersonal har även besökt medborgarkontor vid några tillfällen och i samband med drop-in kunnat möta besökare och ge stöd i digitala verktyg. I stadens nya biblioteksplan 2024–2028 finns en insats som handlar om att arbeta för likvärdig digital samhällsvägledning med fokus på invånare som riskerar digital exkludering. Flera delar av denna aktivitet är därmed omhändertagna i biblioteksplanen. En annan insats som genomförts är ”Unga IT-utbildare”. Det är feriearbetare som under två somrar arbetat på några mötesplatser för seniorer.

Av rapporteringen framgår att medarbetare på biblioteken har deltagit med engagemang och använt nya arbetssätt som till exempel uppsökande arbete. Kulturförvaltningen rapporterar att aktiviteten bidragit till ökad kompetens inom biblioteksverksamheten om seniorers behov. Förvaltningarna uppfattar också att den digitala kompetensen ökat hos seniorer.

De tre samverkande parterna betonar vikten av samverkan och att ingen klarar detta på egen hand. En styrgrupp där alla tre förvaltningar som har ansvar för denna aktivitet har deltagit och varit drivande tillsammans, har varit en viktig framgångsfaktor i genomförandet. Alla ser positiva effekter genom att samverkan har stärkts mellan parterna i genomförandet av denna aktivitet. Det har i sin tur möjliggjort bättre stöd till invånarna och även fört med sig positiva sidoeffekter som till exempel samarbete om att förebygga bedrägerier som drabbar seniorer samt närmare kontakt med Göteborgs Stads äldreombudsman.

Förvaltningarna rapporterar att framtidsutvecklarna har deltagit i dialoger, kampanjer och event samt bidragit med synpunkter. Även pensionärsföreningar har involverats i aktiviteten. Bibliotekspersonal har gjort uppsökande arbete på mötesplatser, äldreboenden och pensionärsföreningar för att informera och locka deltagare till kurser. Det gjordes också intervjuer med civilsamhället i den tidiga undersökande fasen genom metoden användardriven innovation.

Aktiviteten har genomförts i liten skala. Stadsledningskontoret bedömer att det skett med goda resultat på kort sikt för de seniorer som deltagit i de olika aktiviteterna. På organisationsnivå finns också vissa effekter så som att arbetssätt har spridits till fler bibliotek, att bibliotekspersonal arbetat uppsökande och bland annat erbjudit stöd på medborgarkontor. I den nyligen antagna biblioteksplanen har ansvar för digital samhällsvägledning inkluderats

för de grupper som riskerar digital exkludering. Stadsledningskontoret bedömer att det därmed finns goda förutsättningar att skala upp och sprida arbetssätten från denna aktivitet så att fler seniorer får kännedom om det stöd som finns.

3.6 Fokusområde information och kommunikation

3.6.1 Målbild

Hur staden kommunicerar och informerar är av stor vikt för att seniorer ska kunna ta del av stadens tjänster, hålla sig uppdaterade och vara självständiga. Brister i tillgängligheten kan ge upphov till att individer blir socialt exkluderade, inte nås av allmänviktig information och försvårar det demokratiska deltagandet. Det är av betydelse att det förvaltningar och bolag har kunskap om målgruppens mångfacetterade språkbehov och rättigheter såsom information på nationella minoriteters språk och tillgång till muntlig information. Seniorer själva är en viktig kunskapskälla i att utveckla tillgänglig kommunikation och att sprida information inom sina sociala nätverk.

Målbilden för fokusområde information och kommunikation är att *Göteborgs Stad erbjuder tillgänglig information och kommunikation som är relevant, lättförståelig och ökar möjligheterna att kunna hålla sig uppdaterad, ta del av service och vara aktiv i samhället hela livet*. Fokusområdet består av en aktivitet och i planen finns två indikatorer. Ingen av dessa går dock att följa då SCB har ändrat frågor i denna undersökning.

3.6.2 Stadsledningskontorets bedömning av fokusområde information och kommunikation

En grund för att kunna vara delaktig och kunna använda sig av stadens tjänster och service är att seniorer nås av information och kommunikation.

Stadsledningskontoret bedömer att aktiviteten inom detta fokusområde delvis har genomförts. Det finns få resultat och inga effekter kopplade till målbilden. De två indikatorer som angavs till detta fokusområde ingår inte längre i SCB:s medborgarundersökningar men hade annars varit relevanta för att mäta effekter inom fokusområdet. Arbetet inom fokusområdet förväntades innebära att Göteborgs Stad kontinuerligt skulle genomföra målgruppsanalyser som skulle användas i utformning och val av kanaler i stadens information och kommunikation till seniorer. Seniorer framför i dialoger såväl brister på goteborg.se, att det saknas skriftlig information hem särskilt till de allra äldsta och att minoritetsgrupper uttrycker att de inte nås av information från Göteborgs Stad.

Seniorer har endast i begränsad omfattning involverats i denna aktivitet. Det har skett genom en målgruppsanalys som ÄVO gjorde med koppling till ett annat uppdrag. Här liksom i flertalet andra fokusområden i denna plan finns en stor

förbättringspotential i att delaktiggöra seniorer och även att ta hjälp av olika seniora grupper och nyckelpersoner inom stadens minoritetsgrupper för att staden ska kunna förbättra och nå ut med information och kommunikation till stadens seniorer.

3.6.3 Seniorers erfarenheter och synpunkter inom fokusområde information och kommunikation

Området kommunikation och information är viktigt för alla de seniorgrupper som deltagit i dialoger i samband med denna utvärdering. Att kunna hålla sig uppdaterad, ta del av service och vara aktiv i samhället hela livet är centralt.

Alla lyfter behovet av skriftlig information hem i brevlådan. Detta gäller särskilt gruppen äldre över 80 år. För minoritetsgrupperna är också information på det egna språket viktigt och för några att det kompletteras med muntlig information genom videofilmer som kan spridas i sociala medier. De säger att de bara har "djungeltelegraf" idag och att många äldre inte når av den information från staden som man skulle behöva. Flera av minoritetsgrupperna berättar att det inte går att förvänta sig att yngre generationer förmedlar information till de äldre som de kanske har gjort tidigare. Som exempel så framkommer att få av deltagarna i dialogerna hört talas om de insatser som gjorts inom fokusområde bostäder som handlade om information om trygghetsbostäder, att anmäla sig till Boplats eller informationen på goteborg.se som förvaltningen för demokrati och medborgarservice publicerat.

Många tycker att stadens webbsida goteborg.se är svår och nämner sökfunktionen och att telefonnumret till kontaktcenter ligger långt ner i stället för överst på sidan. Kontaktcenter är dock uppskattat och ger bra service.

3.6.4 Redovisning av aktivitet inom fokusområde information och kommunikation

3.6.4.1 Öka stadens förståelse för äldres behov och vanor att ta till sig information och kommunikation

Göteborgs Stad når inte fram med sin information och kommunikation fullt ut till gruppen äldre. Det finns stora skillnader i hur seniorer tar till sig information. Ett särskilt fokus i aktiviteten ska vara på att öka stadens medarbetares kunskaper om personer som riskerar att exkluderas på grund av otillgänglig information eller att information inte upplevs relevant.

Förväntade resultat var att undersökningar av äldres kommunikationsvanor skulle genomföras kontinuerligt. Förväntan var också att stadens verksamheter använder resultatet av dessa i kommunikationsarbete. Konkreta förändringar som förväntades var att stadens hemsida skulle ha enkel och tillgänglig information om vart man kan vända sig samt skriftlig information hem i brevlådorna till alla som fyllt 80 år. Att förvaltningars och bolags kommunikation bygger på genomförda målgruppsanalyser.

Aktivitet	Ansvar
6.1 Systematisera i att genomföra regelbundna undersökningar av äldres kommunikationsvanor och sprida resultatet. Ska genomföras kontinuerligt under planens giltighet.	Huvudansvarig: nämnden för demokrati och medborgarservice Medansvariga: äldre samt vård- och omsorgsnämnden, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst

Av rapporteringen från ansvarig förvaltning, demokrati och medborgarservice, framgår att de upplevt det oklart varför man tilldelats ansvar för denna aktivitet. Tid har lagts på att klara ut roller, avgränsningar och ansvarsfördelning mellan olika förvaltningar. Stadsledningskontoret uppfattar att detta tagit fokus från genomförandet.

Ansvarig förvaltning har sammankallat de medansvariga och samarbetet har fått vissa resultat som ökad kunskap och som om det används och sprids kan förbättra tillgängligheten till information och kommunikation för seniorer på sikt. Aktiviteten har synliggjort behov av samlad information om olika målgrupper. En kartläggning av befintlig data om äldres kommunikationsvanor har gjorts och en målgruppsanalys som ÄVO gjorde i annat sammanhang har använts i samverkan kring denna aktivitet. Socialförvaltning sydväst som är den enda av de fyra geografiska socialförvaltningarna som deltagit i aktiviteten rapporterar att de kunde sprida resultat i sin förvaltning vilket gjorde att det kom till nytta där. Socialförvaltningen Centrum anger att aktiviteten inte ingår i nämndens verksamhetsansvar, Nordost har inte varit involverad i genomförandet och Hisingen har inte besvarat frågan.

Aktiviteten och de nya samarbetena har gett ringar på vattnet och lett till nya aktiviteter som till exempel att framtidsutvecklare medverkade i en film i samband med EU-valet, samarbete med invånarguider och samverkan kring digital inkludering.

Förvaltningen för demokrati och medborgarservice anger att arbetsgruppen gjorde en avgränsning av aktiviteten så att den skulle ha fokus på stöd till medarbetarna för att bättre utforma kommunikation utifrån målgruppens behov. Ingen samverkan har skett med seniorer.

Aktiviteten är delvis genomförd men genomförandet har påverkats av att ansvarig nämnd ansåg att uppdraget inte borde ligga hos dem. Stadsledningskontoret uppfattar att det skett vissa resultat på organisationsnivå. Inga effekter är rapporterade om huruvida målgruppsanalysen fått påverkan på förvaltningars och bolags kommunikation. Stadsledningskontorets bedömning är att insatsen inte fått några direkta resultat eller effekter för seniorer.

4 Övergripande synpunkter på planen och måluppfyllelsen

I detta kapitel redovisas synpunkter som framkommit i förvaltningars och bolags redovisning samt dialoger med seniorer och som rör planen i sin helhet.

4.1 Förvaltningar och bolag

Att ÄVO haft samordningsansvar för planen som helhet och en särskilt utsedd funktion som drivit på arbetet upplevs som positivt. Men det framkommer också att det krävs en tydligare organisering i de förvaltningar som pekas ut som huvudansvariga i arbetet med planen. ÄVO ser det själva som en styrka att leda och facilitera det gemensamma arbetet med Åldersvänliga Göteborg som utgår från medlemskapet i WHO:s globala nätverk Agefriendly Cities and Communities. Arbetet för en åldersvänlig stad kräver samverkan mellan förvaltningar, bolag, akademi, civilsamhälle och näringsliv och att samordna detta arbete har ÄVO sett som en styrka.

Flera socialförvaltningar betonar vikten av samordning och tydligare ansvarsfördelning. De ser en potential i att utveckla samarbeten, särskilt med civilsamhället, för att hantera samhällsutmaningar. De påpekar också att det sociala perspektivet i samhällsplaneringen bör integreras över förvaltningar snarare än att hanteras separat för olika målgrupper, eftersom behoven ofta överlappar.

Universell utformning av staden är ett arbetsområde som bör lyftas fram tydligare för att skapa en tillgänglig stad för alla. Det behöver bli tydligare hur arbetet med en åldersvänlig stad samverkar med såväl arbetet kopplat till program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning liksom hur det knyter an till program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa.

ÄVO lyfter behovet att Göteborgs Stad tar fram en långsiktig och sammanhållen plan för boende för äldre och att arbetet med befintliga aktiviteter i handlingsplanen fortsätter och utvecklas parallellt. En förvaltning lyfter att det saknas en koppling mellan aktiviteterna och de ordinarie strukturer där frågor hanteras. Som exempel nämns kopplingen mellan fokusområde bostäder och bostadsförsörjningsprogrammet samt fokusområde stadsmiljö och stadsutveckling och bristen på koppling till styr- och utvecklingsgrupp för sociala konsekvensanalyser och barnkonsekvensanalyser (SKA/BKA). Att frågor och aktiviteter arbetas med i ”sidospår” minskar förutsättningarna för att de ska kunna bidra till varaktiga förändringar i processerna.

Flera förvaltningar lyfter behovet av att tydliggöra organisering och samverkan kring arbetet med handlingsplanen för ett åldersvänligt Göteborg. Det behövs även en tydligare organisering av huvudansvariga förvaltningar, då ordinarie processer inte alltid räcker för att uppfylla planens mål och att förvaltningarna

själva behöver ta ansvar för genomförandet av åtgärder och rapportera avvikelser till ansvarig nämnd. Det finns också en osäkerhet kring socialförvaltningarnas roll och ansvar i arbetet med social och lokal kunskap i stadsutveckling och vilken förväntan som finns på socialförvaltningarna. En av socialförvaltningarna pekar på att alla nämnder och styrelser har ansvar att driva ett integrerat och proaktivt hållbarhetsarbete och därmed även att omhänderta den sociala dimensionen. Flera förvaltningar lyfter fram att en dialog behöver föras inför fortsatt arbete, om hur ansvar och uppdrag fördelas. Dessa nämnder menar att den plan som nu gäller inte tagit hänsyn till deras reglementen och verksamhetsansvar.

Det framgår av rapporteringen att i de fall där framtidsutvecklarna involverats så har samarbetet varit bra. De successivt har blivit mer kända och kommer användas av allt fler förvaltningar och bolag.

4.2 Seniorer och civilsamhällets företrädare

De olika grupper av seniorer som har deltagit i utvärderingen har till stora delar en gemensam syn på hur utvecklingen gått relaterat till det övergripande målet i planen. I samband med dialogmöten fick seniorer göra en skattning på en tiogradig skala om Göteborg har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla med livskvalitet hela livet. Deras bedömning var att år 2020 befann staden sig någonstans i mitten på skalan. En nulägesbild är att spridningen är större och att det i vissa områden blivit lite sämre och i andra områden blivit lite bättre.

Seniorerna menar att arbetet med åldersvänliga Göteborg visar att staden har goda ambitioner och att man på så sätt synliggjort frågan. Någon av deltagarna i dialogerna har deltagit i möte på nationell nivå och förstår att många städer inte har kommit så långt som Göteborg vilket upplevdes positivt att höra. Det finns även en medvetenhet i Göteborgs Stad idag att äldre inte är en homogen grupp, att det finns ett brett spektrum med individer med olika förutsättningar och livsvillkor. Samtidigt finns det utmaningar med planens förhållningssätt. Planen omfattar ett stort åldersspann, från 65 år och uppåt, men tar inte tillvara de kunskaper och erfarenheter som seniorerna besitter. I stället förstärker dess ton en bild av äldre som en grupp som ska omhändertas snarare än ses som en resurs. Ålderskategorisering ifrågasätts av några, då 65+ inte är en homogen grupp. I stället borde fokus ligga på att möjliggöra ett fortsatt aktivt liv oavsett ålder, särskilt med hänsyn till funktionsnedsättningar. Den borde handla om att åldras och leva livet – inte bli gammal. Flera menar att det finns en internaliserad ålderism i planen och efterlyser en inledning som problematiserar hur samhället ser på äldre, samt hur ålderism kan motverkas och äldre kan erkännas som kompetenta.

Planen har inte heller ett minoritetsperspektiv, trots att exempelvis sverigefinnar är en erkänd nationell minoritet i Sverige. Det råder oklarhet kring begreppet inkludering och hur det ska tolkas i praktiken.

Några av de seniora rådsrepresentanterna uttrycker att även om det finns en möjlighet att framföra sina åsikter genom råden upplever de att det ofta stannar vid politiska diskussioner utan konkret handling. När planen tillkom skapades ett hopp om det skulle leda till utvecklat arbete med en åldersvänlig stad. Man har också följt utvecklingen med andra planer. Med denna plan (liksom med andra planer) har insatserna inte realiserats som de förväntade sig. De upplever att det saknas samordning av arbetet med planer och att det brister i ansvarstagande.

Bilagor

Bilaga 1 Utvärderingsfrågor

I anslutning till respektive aktivitet i fokusområdena har det ställts frågor som ansvarig förvaltning eller bolag blivit ombudda att besvara skriftligen och rapportera till respektive nämnd eller styrelse. Frågorna är enligt följande:

1. Hur har arbetet med genomförandet av aktiviteten gått?
2. Vilka effekter kan ni se av aktiviteten? Kan ni se att aktiviteten har bidragit till andra insatser som inte finns med i planen? Har aktiviteterna skapat resultat som har koppling till målbilden för fokusområdet?
3. Hur har samverkan mellan de utförande förvaltningarna/bolagen fungerat?
4. På vilket sätt har civilsamhället i synnerhet seniorer involverats i genomförandet?

Det finns en ytterligare fråga som varit frivillig besvara. Den är:

5. Medskick framåt i fortsatt arbete för en åldersvänlig stad

Bilaga 2 Dialogfrågor, seniora grupper

Urval av deltagare till dialog med seniorer

På följande sidor finns de dialogfrågor som använts vid dialoger med seniorer 2024 i samband med utvärdering av Göteborgs stads handlingsplan för åldersvänliga Göteborg 2021-2024.

Framtidsutvecklarna en grupp seniorer från olika delar av staden som har tillkommit i samband med arbetet för en åldersvänlig stad. De har sökt och valts ut till denna grupp. De har varit involverade i att identifiera behov, utforma och genomföra planen och en del av aktiviteterna. De ska även delta i utvärderingen och har därför bjudits in till två dialogmöten på stadsledningskontoret varav ett i planeringen då en effektkedja togs fram och ett om de preliminära resultaten.

Kommunstyrelsens samtliga råd har fått möjlighet att utse representanter som själva är seniorer eller lever nära seniorer samt att även bjuda med ytterligare personer ur sitt nätverk till ett dialogmöte. Alla råd (Göteborgs stads pensionärsråd, råd för funktionsrätt, råd för nationella minoriteten romer, råd för den sverigefinska minoriteten samt HBTQI-råd) utsåg representanter.

Kontakt har också tagits med **andra minoritetsgrupper** som inte har råd. Dessa var judiska och samiska grupperna, samt företrädare för afrosvenskar och muslimer. Av dessa deltog seniora representanter för muslimska gruppen.

Representanter från kommunstyrelsens råd och andra minoritetsgrupper

2-6 personer per tillfälle, 1,5 timme per möte, delaktighet och fler perspektiv

- HBTQI 23 sept
- Romska minoriteten 1 okt
- Pensionärsrådet 8 okt
- Sverigefinska minoriteten 15 okt
- Muslimska seniorer 21 okt
- Funktionsrätt 21 okt

Framtidsutvecklarna

Består av ca 20 personer

- Uppföljande dialog 241118, 2,5 tim, kring preliminära resultat

Hållbar stad – öppen för världen

Dialogmöten september-oktober 2024 - rådsrepresentanter och andra minoritetsgrupper

Syftet med mötet

- dialog om hur olika seniorers behov och livsvillkor omhändertas i planen
- fånga olika seniorers upplevelse av att leva och bo i Göteborg
- ge möjlighet till delaktighet så att olika erfarenheter lyfts in i utvärderingen

Övergripande mål i handlingsplanen

Göteborgs Stad har inkluderande och tillgängliga miljöer som främjar hälsa, delaktighet och trygghet för alla med livskvalitet hela livet

Hållbar stad – öppen för världen

Dialogfrågor och upplägg september-oktober 2024 – representanter för råd och andra minoritetsgrupper

1. *Deltagarna fick först skatta på en skala 1-10, hur upplevde de att det var att leva och bo i Göteborg 2020 och 2024, i förhållande till det övergripande målet.*
2. *Presentation av planens sex fokusområden och de övriga två fokusområden som finns med i det globala arbetet för age-friendly cities and Communities*
3. *Deltagarna fick prioritera två av fokusområdena att samtala om*
4. *Efter inledande information om aktiviteter inom valt fokusområde dialog om*
 - Hur upplever ni att nuvarande aktiviteter i detta område bidrar till det övergripande målet?
 - Vad skulle behöva göras annorlunda eller mer för att bättre bidra till målet?
 - Vilka andra insatser och aktiviteter skulle behöva läggas till i arbetet framåt?

1 De två fokusområden som inte är med i planen är: Frivilligarbete och arbetsliv samt Hälsojourer, vård och omsorg

Hållbar stad – öppen för världen

Hur genomfördes dialogen?

- *Alla uppmanades att lyssna på varandra och ge plats åt varandra så att alla kunde komma till tals.*
- *Mötesanteckningarna skickades till deltagarna efteråt så att de fick möjlighet att korrigera om något missuppfattats eller om de ville lägga till något.*

Dialogfrågor och upplägg – framtidsutvecklarna 241118

- **Preliminära resultat presenterades översiktligt i en matris, ett fokusområde i taget. De frågor som ställdes var:**
 - *Har ni frågor om genomförande och resultat?*
 - *Känner ni igen er i resultaten som förvaltningar och bolag redovisar?*
 - *Vad vill ni lägga till vad gäller resultaten?*
 - *Har ni varit involverade i fokusområdet och genomförande av aktiviteterna? på vilket sätt?*

Hur genomfördes dialogen?

- *Dialogen genomfördes som en workshop där deltagarna fick prata med varandra i smågrupper innan vi summerade i storgrupp.*
- *Alla uppmanades att lyssna på varandra och ge plats åt varandra så att alla kunde komma till tals.*
- *Äldreombudsmannen var med och lyssnade.*
- *Mötesanteckningarna skickades till deltagarna efteråt så att de fick möjlighet att korrigera om något missuppfattats eller om de ville lägga till något.*

Hållbar stad – öppen för världen

Bilaga 3 Indikatorer

Nedan redovisas indikatorer. En del av dessa angavs i handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg. Ytterligare indikatorer har tagits fram under utvärderingens gång. Det anges i tabellen. En del av indikatorerna har det inte gått att inhämta uppgifter på, då frågorna inte längre ställs på samma sätt i medborgarundersökningarna. Planens indikatorer ligger på en samhällsnivå och är avsedda att relatera till målbilden i de olika fokusområdena.

Mobilitet:

Göteborgs Stad utvecklar och förvaltar goda stadsmiljöer, hållbar infrastruktur och transportservice utifrån universell utformning som möjliggör att människor kan upprätthålla sin rörlighet, självständighet och delaktighet i staden.

Indikator	Utfall	Kommentar																																				
Andelen seniorer som tror eller tycker att trafiksäkerheten på gång- och cykelvägar i Göteborgs Stad är bra Källa: SCB:s medborgarundersökning	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="3">Andel 65 år och äldre som svarat mycket eller ganska bra</th> </tr> <tr> <th>2021</th> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>50%</td> <td>65,1%</td> <td>61,4%</td> </tr> <tr> <th colspan="3">Felmarginal</th> </tr> <tr> <td>±6,9</td> <td>±6,2</td> <td>±6,4</td> </tr> </tbody> </table>	Andel 65 år och äldre som svarat mycket eller ganska bra			2021	2022	2023	50%	65,1%	61,4%	Felmarginal			±6,9	±6,2	±6,4	Antalet 65 år och äldre som svarat har legat mellan 263 och 278 personer. En ganska stor procentuell ökning skedde mellan 2021 och 2022, för att åter sjunka lite 2023. Felmarginalerna är dock större än de förändringar som utfallen visat. Svaren är därmed inte statistiskt säkerställda.																					
Andel 65 år och äldre som svarat mycket eller ganska bra																																						
2021	2022	2023																																				
50%	65,1%	61,4%																																				
Felmarginal																																						
±6,9	±6,2	±6,4																																				
Andel seniorer som tror eller tycker att Göteborgs Stad har bra snöröjning av gång- och cykelvägar Källa: SCB:s medborgarundersökning	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="3">Andel 65 år och äldre som svarat mycket eller ganska bra</th> </tr> <tr> <th>2021</th> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>43%</td> <td>46%</td> <td>48,3%</td> </tr> <tr> <th colspan="3">Felmarginal</th> </tr> <tr> <td>±6,8</td> <td>±6,8</td> <td>±6,3</td> </tr> </tbody> </table>	Andel 65 år och äldre som svarat mycket eller ganska bra			2021	2022	2023	43%	46%	48,3%	Felmarginal			±6,8	±6,8	±6,3	Antalet 65 år och äldre som svarat ökade från 272 till 301 under åren. En liten procentuell ökning ses. Men då felmarginalen var större än den positiva uppgången är svaren inte statistiskt säkerställda.																					
Andel 65 år och äldre som svarat mycket eller ganska bra																																						
2021	2022	2023																																				
43%	46%	48,3%																																				
Felmarginal																																						
±6,8	±6,8	±6,3																																				
Antal fallolyckor bland seniorer i Göteborgs Stad uppdelat på kön och primärområde Analys gjord av Stadsbyggnadsförvaltningens analysenhet, Strategi och Taktik, har utfört analyserna, februari 2025. Källa: Strada, Trafikverket	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">Fallolyckor utomhus per åldersgrupp 2017 - 2024</th> </tr> <tr> <th>Ålder</th> <th>Kvinna</th> <th>Man</th> <th>Totalt</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>65-74</td> <td>787</td> <td>290</td> <td>1077</td> </tr> <tr> <td>75 -</td> <td>680</td> <td>316</td> <td>996</td> </tr> <tr> <th>Totalt</th> <td>1467</td> <td>606</td> <td>2073</td> </tr> </tbody> </table> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">Fallolyckor utomhus orsak och platstyp 2017 - 2024</th> </tr> <tr> <th>Totalt</th> <th>Ojämn mark</th> <th>Snö och is</th> <th>Annat*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2507</td> <td>752</td> <td>501</td> <td>1254</td> </tr> </tbody> </table> <p>*Annat är spårväg, löst grus, halt p g a löv eller vatten.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Platstyp totalt antal olyckor</th> <th>2073</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Varav gång/cykelbanor och trottoarer</td> <td>1245</td> </tr> </tbody> </table>	Fallolyckor utomhus per åldersgrupp 2017 - 2024				Ålder	Kvinna	Man	Totalt	65-74	787	290	1077	75 -	680	316	996	Totalt	1467	606	2073	Fallolyckor utomhus orsak och platstyp 2017 - 2024				Totalt	Ojämn mark	Snö och is	Annat*	2507	752	501	1254	Platstyp totalt antal olyckor	2073	Varav gång/cykelbanor och trottoarer	1245	<p>Fördelningen mellan åldersgruppen 65 – 74 respektive 75 år och uppåt gällande fallolyckor är jämn. Däremot är andelen kvinnor som råkar ut för fallolyckor mycket större än män i båda åldersgrupperna. Andelen är 71%.</p> <p>Drygt 30 % av fallolyckorna beror på ojämn mark. 20% beror på snö och is samt trottoarer. Andra orsaker såsom spårväg, löst grus, halt p g a eller vatten står för 50 % av fallolyckorna.</p> <p>Drygt 60 %* av fallolyckorna sker på gång- och cykelbanor. Enligt GIS sker en stor andel fallolyckor i centrala Göteborg, populära promenadstråk och runt stadens köpcentra.</p> <p>Det finns ett mörkertal på hur många seniorer som fallit utomhus. Statistiken är baserad på antalet personer som uppsökt sjukhusens akutmottagningar. Likaså är</p>
Fallolyckor utomhus per åldersgrupp 2017 - 2024																																						
Ålder	Kvinna	Man	Totalt																																			
65-74	787	290	1077																																			
75 -	680	316	996																																			
Totalt	1467	606	2073																																			
Fallolyckor utomhus orsak och platstyp 2017 - 2024																																						
Totalt	Ojämn mark	Snö och is	Annat*																																			
2507	752	501	1254																																			
Platstyp totalt antal olyckor	2073																																					
Varav gång/cykelbanor och trottoarer	1245																																					

		sjukhusens inrapportering av fallolyckorna beroende av om tid funnits att lägga in detta i statistiken. T ex sjönk statistiken rejält under Covid-pandemin. Statistiken behöver därför tolkas försiktigt.																				
Andel hållplatser anpassade för personer med funktionsnedsättning Källa: Västtrafik	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">Andelen anpassade hållplatser</th> </tr> <tr> <th>År</th> <th>2020</th> <th>2022</th> <th>2024</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Åtgärdade</td> <td>56%</td> <td>57%</td> <td>58%</td> </tr> <tr> <td>Nästan åtgärdade</td> <td>33%</td> <td>32%</td> <td>31%</td> </tr> <tr> <td>Ej åtgärdade</td> <td>12%</td> <td>11%</td> <td>11%</td> </tr> </tbody> </table>	Andelen anpassade hållplatser				År	2020	2022	2024	Åtgärdade	56%	57%	58%	Nästan åtgärdade	33%	32%	31%	Ej åtgärdade	12%	11%	11%	<p>Åtgärdade = högre krav på tillgänglighetsanpassning Nästan åtgärdade = lägre tillgänglighetskrav</p> <p>Det är endast mindre förflyttningar mellan de olika kategorierna som skett under tidsperioden.</p>
Andelen anpassade hållplatser																						
År	2020	2022	2024																			
Åtgärdade	56%	57%	58%																			
Nästan åtgärdade	33%	32%	31%																			
Ej åtgärdade	12%	11%	11%																			

Bostäder:

Göteborgs seniorer har tillgång till tillgängliga, trygga och ekonomiskt överkomliga bostäder och boendemiljöer som är anpassade efter seniorers mångfacetterade behov.

Indikator	Utfall	Kommentar																
<p>Antal förmedlade trygghetsbostäder (målgrupp 70+) uppdelat på kötid hos Boplats Källa: Boplats AB</p> <p><i>Ersätter indikatorn: Andel trygghetsbostäder i bostadsbeståndet.</i></p>	<p>Antal förmedlade trygghetslägenheter efter kötid på Boplats under 2024</p>	<p>Av statistiken framgår att mer än 40 % av de på Boplats förmedlade trygghetslägenheterna tilldelats efter kötid om högst 2 år. Ytterligare 35 % förmedlades efter kötid om högst 4 år.</p> <p>Totalt antal förmedlade trygghetslägenheter via Boplats under 2024: 124 (till största delen AB Framtidens bostäder).</p>																
<p>Andel förmedlade lägenheter på Boplats som är tillgänglighetsmärkta, 2014–2024 Källa: Boplats AB</p> <p><i>Ersätter indikatorn: Andel tillgänglighetsmärkta bostäder i kommunalt bostadsbestånd</i></p>	<p>Andel tillgängliga lägenheter som förmedlats på Boplats 2014-2024</p>	<p>Tillgänglighetsmärkning utvärderas utifrån vändutrymme i badrum, dörrmått i lägenheten samt trappsteg eller nivåfritt. Kraven förändrades 2022 då fem trappsteg godkändes i stället för enbart ett trappsteg. Stamrenovering kan påverka badrummet och göra att lägenhet kan få tillgänglighetsmärkning. Dessa skäl kan förklara ökningen som ses i grafen.</p>																
<p>Andel seniorer anmälda på Boplats (ny indikator) Källa: Boplats AB</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Antal anmälda på Boplats</th> <th>2019</th> <th>2022</th> <th>2025</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Antal 66 år +</td> <td>15 662</td> <td>17 804</td> <td>25 583</td> </tr> <tr> <td>Andel 66 år + %</td> <td>6,4%</td> <td>6,7%</td> <td>8,6%</td> </tr> <tr> <td>Totalsumma</td> <td>244 008</td> <td>266 975</td> <td>297 798</td> </tr> </tbody> </table>	Antal anmälda på Boplats	2019	2022	2025	Antal 66 år +	15 662	17 804	25 583	Andel 66 år + %	6,4%	6,7%	8,6%	Totalsumma	244 008	266 975	297 798	<p>Knyter an till aktivitet 2.3. Statistiken visar att aktiviteten kan ha gett resultat genom att såväl antal som andel seniorer anmälda på Boplats har ökat. Detta behöver dock även ställas i relation till seniorers andel av befolkningen.</p>
Antal anmälda på Boplats	2019	2022	2025															
Antal 66 år +	15 662	17 804	25 583															
Andel 66 år + %	6,4%	6,7%	8,6%															
Totalsumma	244 008	266 975	297 798															

Andel seniorer som anser att det finns bra möjligheter att hitta bra boende	---	Ingår ej längre i SCB:s medborgarundersökning																								
Lågt socialt kapital, 65+, Källa: Hälsa på lika villkor 2024, VGR. <i>Ersätter indikator: Andel invånare 65–84 år med avsaknad av tillit till andra</i>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kön</th> <th>Centrum</th> <th>Hisingen</th> <th>Nordost</th> <th>Sydväst</th> <th>Göteborg</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Båda</td> <td>18%</td> <td>25%</td> <td>32%</td> <td>18%</td> <td>23%</td> </tr> <tr> <td>Kvinnor</td> <td>19%</td> <td>23%</td> <td>32%</td> <td>16%</td> <td>22%</td> </tr> <tr> <td>Män</td> <td>17%</td> <td>28%</td> <td>33%</td> <td>20%</td> <td>24%</td> </tr> </tbody> </table>	Kön	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst	Göteborg	Båda	18%	25%	32%	18%	23%	Kvinnor	19%	23%	32%	16%	22%	Män	17%	28%	33%	20%	24%	23% i Gbg som helhet saknar tillit till andra människor. Vissa skillnader finns mellan kön, men stora skillnader geografiskt där äldre i nordost har lägre tillit följt av Hisingen, medan tilliten är högre i sydväst och centrum.
Kön	Centrum	Hisingen	Nordost	Sydväst	Göteborg																					
Båda	18%	25%	32%	18%	23%																					
Kvinnor	19%	23%	32%	16%	22%																					
Män	17%	28%	33%	20%	24%																					

Social delaktighet och inkludering:

Göteborgs Stad har socialt inkluderande miljöer och verksamheter som främjar delaktighet, tar tillvara på äldres resurser och engagemang samt uppmuntrar äldre att gå ut och delta i sociala nätverk.

Indikator	Utfall			Kommentar
Andel seniorer som uppger att de har känt att de har varit till nytta under de senaste två månaderna Källa: Folkhälsomyndighetens enkät – hälsa på lika villkor 2022 (finns ej i senaste utgåvan)	2022 65 – 84 år	Kvinnor	Män	I staden som helhet är det inga större skillnader mellan gruppen kvinnor och män i åldersgruppen 65 – 84 år. Däremot varierar det mellan stadsområdena lite grand. Störst nytta upplever män i Nordost, men minst på Hisingen. En skillnad på 6 procent. Skillnaden mellan kvinnor i de olika stadsområdena är något mindre. Störst nytta upplever kvinnor i Sydväst, vilket är 4 procent mer än i övriga stadsområden.
	Göteborg	66%	68%	
	Centrum	65%	69%	
	Hisingen	65%	64%	
	Nordost	65%	70%	
	Sydväst	69%	68%	

Stadsmiljö och stadsutveckling:

Göteborgs Stad planerar och gestaltar åldersvänliga stadsmiljöer som stödjer möjligheten att åldras i närmiljöer genom dialog med seniorer och att ta tillvara på gruppens mångfacetterade behov.

Indikator	Utfall	Kommentar										
<p>För samtliga indikatorer inom detta fokusområde gäller:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tabellerna anger andel personer 65 år eller äldre med närhet till viss verksamhet, plats eller service. - Antal 65 år och äldre i befolkningen är 100 628 personer, 5% motsvarar 5031 personer <p>Stadsbyggnadsförvaltningens analysenhet, Strategi och Taktik, har utfört analyserna, februari 2025. I planen fanns indikator för grönområden. Övriga har tagits fram i samband med denna utvärdering.</p>												
<p>Park, odlings- och koloniområde, naturområde eller fruktlund. Källa: Göteborgs Stad Serviceguiden</p> <p><i>Ersätter indikatorn i planen som var närmaste grönområde inom 300 meter</i></p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Avstånd i meter</th> <th>% av 65+</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0–400</td> <td>53</td> </tr> <tr> <td>400–1000</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>1000–3000</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>mer än 3000</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Avstånd i meter	% av 65+	0–400	53	400–1000	40	1000–3000	6	mer än 3000	1	<p>Drygt hälften av stadens seniorer har högst 400 meter till en park, odlings- eller koloniområde, naturområde eller fruktlund. Totalt 93% av seniorerna har högst 1000 meter till något av dessa grönområden.</p>
	Avstånd i meter	% av 65+										
	0–400	53										
	400–1000	40										
	1000–3000	6										
mer än 3000	1											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Avstånd i meter</th> <th>% av 65+</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0–400</td> <td>13</td> </tr> <tr> <td>400–1000</td> <td>38</td> </tr> <tr> <td>1000–3000</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>mer än 3000</td> <td>9</td> </tr> </tbody> </table>	Avstånd i meter	% av 65+	0–400	13	400–1000	38	1000–3000	40	mer än 3000	9		
Avstånd i meter	% av 65+											
0–400	13											
400–1000	38											
1000–3000	40											
mer än 3000	9											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Avstånd i meter</th> <th>% av 65+</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0–400</td> <td>20</td> </tr> <tr> <td>400–1000</td> <td>44</td> </tr> <tr> <td>1000–3000</td> <td>29</td> </tr> <tr> <td>mer än 3000</td> <td>6</td> </tr> </tbody> </table>	Avstånd i meter	% av 65+	0–400	20	400–1000	44	1000–3000	29	mer än 3000	6		
Avstånd i meter	% av 65+											
0–400	20											
400–1000	44											
1000–3000	29											
mer än 3000	6											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Avstånd i meter</th> <th>% av 65+</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0–400</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>400–1000</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>1000–3000</td> <td>44</td> </tr> <tr> <td>mer än 3000</td> <td>43</td> </tr> </tbody> </table>	Avstånd i meter	% av 65+	0–400	3	400–1000	10	1000–3000	44	mer än 3000	43		
Avstånd i meter	% av 65+											
0–400	3											
400–1000	10											
1000–3000	44											
mer än 3000	43											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Avstånd i meter</th> <th>% av 65+</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0–400</td> <td>18</td> </tr> <tr> <td>400–1000</td> <td>37</td> </tr> <tr> <td>1000–3000</td> <td>39</td> </tr> <tr> <td>mer än 3000</td> <td>6</td> </tr> </tbody> </table>	Avstånd i meter	% av 65+	0–400	18	400–1000	37	1000–3000	39	mer än 3000	6	<p>9% av seniorerna (9056 personer) har mer än 3000 meter till närmaste kulturhus och/eller bibliotek. Dessa bor främst på västligaste Hisingen, kustområden i sydväst, i delar av södra skärgården, i landsbygdsområden på norra och västra Hisingen samt landsbygdsområden i nordost.</p>	
Avstånd i meter	% av 65+											
0–400	18											
400–1000	37											
1000–3000	39											
mer än 3000	6											
<p>Mötesplats för seniorer Källa: Göteborgs Stad Serviceguiden</p>	<p>Det finns 31 mötesplatser för seniorer registrerade i serviceguiden på goteborg.se och de ligger geografiskt spridda över staden. 64% av seniorerna har högst 1000 meter till närmaste mötesplats. Längst till en mötesplats (mer än 3000 m) har seniorer i södra skärgården, sydligaste delarna av sydväst samt vissa delar av landsbygdsområden i nordost och på Hisingen.</p>											
<p>Medborgarkontor Källa: Göteborgs Stad Serviceguiden</p>	<p>Det finns sju medborgarkontor i staden. Två av dessa ligger i centrum och riktar sig till särskilda målgrupper (Teckenspråksforum och Romano Centrum i Väst). Övriga fem som vänder sig till alla medborgare, ligger i Biskopsgården, Backa, Angered, Bergsjön och Frölunda. Mer än 4 av 10 seniorer har mer än 3000 m till närmaste medborgarkontor. Dessa bor spridda över staden i alla stadsområden. 13 % av seniorerna har ett medborgarkontor inom 1000 meter från bostaden. Tar man bort de två med särskilda målgrupper som ligger i centrum, är det i praktiken långt fler än 43% som har mer än 3000 m till ett medborgarkontor och färre som har närhet till ett medborgarkontor.</p>											
<p>Andel personer över 65 år i Göteborg som har närhet till apotek/apoteksvaror Källa: Pipsos/Tillväxtverket</p>	<p>39% av seniorerna har 1000–3000 meter till närmaste apoteksvaror/apotek. Dessa bor till stor del i nordost, stora delar av Hisingen bortsett från centrala Hisingen, samt till stor del i västra delarna av sydväst. De som har mer än 3000 meter bor i landsbygdsområden på Hisingen och nordost men även i tätbebyggda områden som Hammarkullen och Hjällbo.</p>											

Andel personer över 65 år i Göteborg som har närhet till vårdcentral (avser alla vårdcentraler som ingår i VGR vårdval) Källa: VGR	Avstånd i meter	% av 65+	5% av seniorer 65+ har mer än 3000 meter till närmaste vårdcentral. Dessa bor på de västligaste delarna av Hisingen, på landsbygdsområden på Hisingen och i nordost, i södra skärgården eller de sydligaste delarna av stadsområde sydväst.
	0–400	18	
	400–1000	44	
	1000–3000	34	
	mer än 3000	5	
Andel personer över 65 år i Göteborg som har närhet till livsmedelsbutik med fullsortiment Källa: Pipo/Tillväxtverket	Avstånd i meter	% av 65+	Endast 2% av seniorer i Göteborg har mer än 3 km till närmaste livsmedelsbutik. Dessa bor i alla väderstreck i stadens ytterområden. 42% av seniorerna bor högst 400 m från en livsmedelsbutik. En stor del av dessa seniorer bor i centrala staden, men finns också i nordost, på Hisingen och öarna i södra skärgården.
	0–400	42	
	400–1000	39	
	1000–3000	17	
	mer än 3000	2	
Återvinningsstation och/eller hållplats till farligt-avfall-bilen Källa: Göteborgs Stad Serviceguiden	Avstånd i meter	% av 65+	Den mycket lilla andel av äldre med mer än 3000 meter till återvinningsstation bor på någon av de minsta öarna i södra skärgården eller i landsbygdsområden på norra Hisingen eller nordost. För en stor andel seniorer, 68%, finns återvinningsstation närmare än 400 m från bostaden.
	0–400	68	
	400–1000	27	
	1000–3000	4	
	mer än 3000	0,005	

Samhällsstöd och service:

Göteborg Stad erbjuder tillgänglig service och tjänster som är lätta att förstå, använda och hitta fysiskt och digitalt.

Indikator	Utfall	Kommentar
Andel personer som är nöjda med hur de blir bemötta när de har kontakt med tjänstemän eller annan personal i Göteborgs Stad Källa: SCB:s medborgarundersökning	Vid den senaste kontakten med tjänstepersonen, hur blev du bemött? Avser 65 år eller äldre	
		Mycket bra eller ganska bra
	%	Felmarginal
	2022	83,0
2023	89,2	+/- 8,7
		Få svarande påverkar felmarginalen och det är svårt att dra några slutsatser av denna indikator. Den har heller ingen direkt koppling till den aktivitet som genomförts i detta fokusområde.

Information och kommunikation:

Göteborgs Stad erbjuder tillgänglig information och kommunikation som är relevant, lättförståelig och ökar möjligheterna att kunna hålla sig uppdaterad, ta del av service och vara aktiv i samhället hela livet.

Indikator	Utfall	Kommentar
Andel seniorer som är nöjda med tydligheten i Göteborgs Stads information Källa: SCB:s medborgarundersökning	---	SCB har ändrat sina frågor och denna indikator saknas.
Andel seniorer som är nöjda med tillgången till information om Göteborgs Stad och dess verksamheter Källa: SCB:s medborgarundersökning	---	SCB har ändrat sina frågor och denna indikator saknas.

